

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»

Форма навчання: _____ заочна _____

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі»

здобувача _____ Романишиної Дарії Олександрівни _____

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент, _____

Ольшевська Ірина Петрівна _____

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М.

(підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА	«Міжнародна економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

_____ Цимбал Л.І.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної
економіки

_____ Столярчук Я.М.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу(ці) вищої освіти _____ Романишиній Дарії Олександрівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ заочної _____ форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «02» червня 2022 р. № 519-ст.
Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: праці провідних вітчизняних та зарубіжних спеціалістів у сфері міграційної політики, наукові публікації в наукових фахових виданнях та засобах масової інформації. Статистичну основу кваліфікаційної роботи склали: статистичні дані Євростату та ООН.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади міграційної кризи в Європі <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	Глобальний вимір кризи міграційної системи ЄС <i>(назва розділу)</i>
Розділ 3	Регіональні фактори кризи міграційної системи ЄС <i>(назва розділу)</i>

Об'єкт дослідження:	Сучасні міграційні процеси на європейському континенті.
Предмет дослідження:	Закономірності та форми прояву міжнародних міграційних процесів, а також механізми їх регулювання в умовах глобальних і регіональних викликів.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Аналіз сучасних факторів впливу на міграційну кризу в рамках Європейського Союзу та безпеки як рушійного фактору регіональних міграційних процесів.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

дослідити модифікацію природи категорій міграційної кризи;
виокремити особливості міграційних процесів і потоків в Європі.

У розділі 2

дослідити вплив макроекономічних процесів на міграційні потоки до Європи;
виокремити соціально-політичні параметри сучасної міграції в Європу;
охарактеризувати культурно-релігійні чинники формування міграційних потоків.

У розділі 3

дослідити географічні чинники кризи міграційної системи ЄС;
охарактеризувати безпеку як рушійний фактор регіональних міграційних процесів.

**Завдання підготував(ла)
науковий(а) керівник(ця)**

(підпис)
« ____ » _____ 20__ р.

І. П. Ольшевська
(ініціали, прізвище)

Завдання одержав(ла) здобувач(ка)

(підпис)
« ____ » _____ 20__ р.

Д. О. Романишина
(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 69 сторінок, 9 таблиць, 21 рисунок, перелік джерел посилання з 51 найменувань.

«Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі»

(назва кваліфікаційної магістерської роботи)

Об'єктом дослідження є сучасні міграційні процеси на європейському континенті.

Предметом дослідження є закономірності та форми прояву міжнародних міграційних процесів, а також механізми їх регулювання в умовах глобальних і регіональних викликів.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – аналіз сучасних факторів впливу на міграційну кризу в рамках Європейського Союзу та безпеки як рушійного фактору регіональних міграційних процесів.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- визначити основні модифікації природи категорій міграційної кризи;
- дослідити особливості міграційних процесів і потоків в Європі;
- визначити вплив макроекономічних процесів на міграційні потоки до Європи;
- проаналізувати соціально-політичні параметри сучасної міграції в Європу;
- дослідити культурно-релігійні чинники формування міграційних потоків;
- охарактеризувати географічні чинники кризи міграційної системи ЄС;
- визначити безпекові фактори як рушійний чинник регіональних міграційних процесів.

Практичне значення отриманих результатів. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для вдосконалення державних підходів до міграційної політики.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2022 р.

Рік захисту роботи 2023 р.

Ключові слова: міграція, міграційна криза, ЄС, міграційна політика, міграційні потоки, міграційні процес

В і д г у к
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
Романишиної Дарії Олександрівни

на тему:

«Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі»

1. Актуальність теми: Міграційна криза - процес, внаслідок якого, з одного боку, має місце вимушене переселення людей, що викликане вагомими чинниками (воєнними діями, техногенними катастрофами, політичними переслідуваннями тощо), а з другого боку, масове переміщення людей до інших країн, що, насамперед, різко змінює демографічну ситуацію і, відповідно, зумовлює комплекс проблем, пов'язаних з питаннями розселення, працевлаштування та, взагалі, життєоблаштування. За цих обставин вивчення європейської міграційної кризи та шляхів її розв'язання, впливу критичної ситуації, що склалася в Україні має суттєве значення, зокрема і для подальшої адаптації міграційної політики, в напрямку поглиблення співпраці між Україною та ЄС
2. Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: Комплексно досліджено причини та особливості міграційних процесів в умовах глобалізації, розширено характеристику міграційної кризи, у форматі економічних, правових, гуманітарних та інших аспектів.
3. Наявність самостійних розробок автора: Оцінено вплив міжнародних міграційних процесів на економіку та ринок праці європейських країн; проаналізовано вплив макроекономічних, соціально-політичних та культурно-релігійних складових на міграційні потоки до Європи
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Сформульовані основні висновки та окремі положення кваліфікаційної роботи можуть бути враховані при формуванні засад міграційної політики, упорядкування міграційних питань, важливих для України на міжнародному рівні.
5. Наявність недоліків: широко представлений розгляд процесу міграції, але при цьому, не визначено сутнісно-структурну еволюцію поняття «міграційної кризи»; не виокремлені та не охарактеризовані види мігрантів, які складають загрозу економічній, соціальній, політичній та гуманітарній ситуації, більш детально слід було б розглянути необхідність впровадження гнучкої імміграційної та візової політики в країнах ЄС.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Кваліфікаційна магістерська робота здобувачки Романишиної Д.О. в цілому відповідає вимогам кафедри і може бути допущена до захисту перед ЕК з попередньою оцінкою 38 балів.

Науковий керівник: доцент, канд.ек.наук

(посада, учене звання, науковий ступінь)

Ольшевська І.П.

(підпис) (прізвище, ініціали)

“ ”

20__ р.

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти

Романишиної Дарії Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема: «Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення

Актуальність теми кваліфікаційної роботи визначається поточними проблемами та викликами, які постали на європейському континенті внаслідок масштабних міграційних процесів. Особливої актуальності зазначена тема набула під час кризи міграційної системи ЄС, інструменталізації міграційного фактору Білоруссю проти прибалтійських країн та повномасштабного вторгнення Росії в Україну. З огляду на конституційно закріплений зовнішньополітичний курс України на здобуття членства в ЄС, доцільність розробки теми глобальних та регіональних факторів, які оприявнили неготовність європейських країн до управління міграційними потоками в сучасних умовах, потребує особливої уваги. Враховуючи безпосередній вплив міграційних процесів на геополітичний, економічний та суспільно-політичний устрій Європи, потреба у розумінні передумов, причин, а також напрацюванні дієвих механізмів управління міграційними процесами набуває особливого значення.

Якість проведеного дослідження

Під час виконання кваліфікаційної роботи проблема була розглянута. Зокрема, авторкою дослідження було визначено основні модифікації природи категорій міграційної кризи та особливості міграційних процесів і потоків у Європі, досліджено вплив культурно-релігійних і макроекономічних чинників в розрізі формування міграційних потоків, охарактеризовано географічні та соціально-політичні параметри сучасної міграції на європейському континенті, а також визначено безпекові фактори як рушійні сили регіональних процесів міграції.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи

До позитивних рис рецензованої роботи варто віднести якісне поєднання методів дослідження. Зокрема, завдяки аналізу було проведено оцінку актуальних тенденцій міграційної політики ЄС, а систематизація та дозволили унаочнити результати дослідження. Також використання таких методів як статистичне спостереження та математичні методи обробки інформації дозволили авторці дослідити проблему у числовому вираженні. Ще однією позитивною рисою слід вважати велику кількість додатків, які коректно супроводжують та ілюструють процес дослідження та отримані висновки.

Зауваження

Роботі бракує актуалізованих даних щодо міграційних процесів в Європі. Авторці доцільно було б більш активно використати сучасну наукову літературу, фінальні документи міністерських конференцій та самітів, що були присвячені міграційній кризі, а також інтернет-ресурси міжнародних організацій та державних органів ЄС (МОМ, МВС Франції, Польщі тощо) на яких міститься актуалізована статистична інформація.

Визначена мета дослідження в цілому досягнута.

Практична значимість висновків і рекомендацій

Висновки і рекомендації в кваліфікаційній роботі можуть бути взяті до уваги під час коригування міграційної політики України, напрацювання підходів з урахуванням регіонального контексту до загальної міграційної політики ЄС з огляду на зовнішньополітичний курс України. Також висновки та рекомендації можуть бути використані у подальшому дослідженні цієї теми.

Місце роботи та посада рецензента

МЗС України
Начальник відділу РС, ПЛ та КГП
Департамент міжнародних
організацій

Науковий ступінь,
учене звання (за наявності)

Сергій Матвійович Шаблій

(підпис, розшифрування підпису)

Підпис С.М.Шаблія засвідчено

Начальник Управління електронного
діловодства та цифровізації архіву

А.Н.Діленко

(підпис, розшифрування підпису)

09.02.2025

Місце печатки організації, де працює рецензент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ЄВРОПІ.....	6
1.1. Модифікація природи категорій міграційної кризи.....	6
1.2. Особливості міграційних процесів і потоків в Європі.....	15
РОЗДІЛ II. ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР КРИЗИ МІГРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЄС.....	27
2.1. Вплив макроекономічних процесів на міграційні потоки до Європи....	27
2.2. Соціально-політичні параметри сучасної міграції в Європу.....	41
2.3. Культурно-релігійні чинники формування міграційних потоків.....	48
РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛЬНІ ФАКТОРИ КРИЗИ МІГРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЄС.....	53
3.1. Географічні чинники кризи міграційної системи ЄС.....	53
3.2. Безпека як рушійний фактор регіональних міграційних процесів.....	60
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації світу на сьогоднішній день міграційні процеси є невід'ємною частиною життя будь-якої країни світу. Глобальна міграція населення за умов розширення світогосподарських зв'язків займає найважливіше місце у розвитку суспільства. Дедалі більше країн втягується в міграційні процеси, мало залишилося країн, яких не торкнулися міграційні проблеми та їх наслідки. Інтерес до цієї теми посилюється після того, як на міжнародному рівні стали відчуватися негативні наслідки міграції, а людство зіткнулося з необхідністю координування зусиль країн у вирішенні гострих та проблемних ситуацій, спричинених міграцією.

Протягом XX та XXI ст. міграційні процеси набули безпрецедентних масштабів. Тема міграції та проблеми її регулювання спричинили гострі політичні дискусії, особливо в рамках Євросоюзу. На тлі міграційної кризи ще помітнішими стали внутрішні та зовнішні протиріччя між країнами ЄС. Ця криза продемонструвала, що Європейський Союз був не підготовлений до неї, а наростаюча загроза європейським цінностям, що надходить з боку мусульманських мігрантів, може покласти край ідеалам мультикультуралізму та толерантності як основ міграційної політики ЄС. У зв'язку з цим актуальність вивчення проблем міграційної політики ЄС нині не викликає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання міграційної політики та ефективних заходів протидії міграційним кризам в останні роки приділяли увагу такі вітчизняні вчені як О. Малиновська, О. Чуприна, К. Соколицька, О. Санчина, Т. Огнева і О. Відлер.

Беручи до уваги високий рівень наукових праць цих авторів, слід зауважити недостатню дослідженість питань, пов'язаних із впливом сучасної міграційної кризи в країнах Європейського Союзу на безпекову ситуацію у цих країнах в цілому.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є аналіз сучасних факторів впливу на міграційну кризу в рамках Європейського Союзу та безпеки як рушійного фактору регіональних міграційних процесів. У рамках цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити основні модифікації природи категорій міграційної кризи;
- дослідити особливості міграційних процесів і потоків в Європі;
- визначити вплив макроекономічних процесів на міграційні потоки до Європи;
- проаналізувати соціально-політичні параметри сучасної міграції в Європу;
- дослідити культурно-релігійні чинники формування міграційних потоків;
- охарактеризувати географічні чинники кризи міграційної системи ЄС;
- визначити безпекові фактори як рушійний чинник регіональних міграційних процесів.

Об'єкт дослідження – це сучасні міграційні процеси на європейському континенті.

Предмет дослідження – закономірності та форми прояву міжнародних міграційних процесів, а також механізми їх регулювання в умовах глобальних і регіональних викликів.

Методи дослідження. В ході дослідження в кваліфікаційній магістерській роботі застосовувалися загальні методи наукового пізнання та дослідження. До них відносяться: аналіз (для оцінки актуальних тенденцій міграційної політики), узагальнення (з метою дослідження впливу міграційної кризи), систематизація і групування, статистичне спостереження, математичні методи обробки інформації.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість роботи полягає у визначенні та детальному аналізі сучасних тенденцій міграційної політики Європейського

Союзу. Методична значущість полягає у використанні запропонованих підходів та отриманих результатів для глибшого наукового дослідження міграційної політики. Практична значущість проведеного дослідження полягає у потенційному використанні результатів для вдосконалення державних підходів до міграційної політики.

Інформаційна база дослідження відображає узагальнений список праці провідних вітчизняних та зарубіжних спеціалістів у сфері міграційної політики, наукові публікації в наукових фахових виданнях та засобах масової інформації. Статистичну основу кваліфікаційної роботи склали: статистичні дані Євростату та ООН.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ЄВРОПІ

1.1. Модифікація природи категорій міграційної кризи

Сучасна глобальна економіка є багатоаспектним явищем, для якого характерними є складні та неоднозначні за своїми наслідками процеси. Очевидно, що до таких можна віднести серед іншого і міграцію. Надзвичайно велика кількість факторів призвели до поступового «стирання» кордонів між багатьма національними державами, а стрімкий розвиток транспорту визначив ефект «стискання часу та простору» для людей. Разом з тим, збереглися суттєві міждержавні диспропорції в економічному та соціальному розвитку. Більше того, окремі з них суттєво поглибилися останнім часом, що вкотре призвело до каталізації міграційних процесів.

Загалом відзначимо, що сучасну міграцію надзвичайно складно оцінювати однозначно. Очевидно, що глобалізація сприяє та стимулює переміщення людей, з іншого боку – збереглися і складні проблеми, характерні для міграції. Саме виходячи з останнього факту, досить часто для масштабного руху населення в глобальних масштабах використовують поняття «міграційна криза». Кожна така криза – це об'єктивний наслідок прояву неоднозначної та суперечливої природи міграції. Проте, варто зазначити, що теоретична розробленість питання про сутність та наслідки міграційних криз є скоріше уявною, адже на практиці досить часто виникає ситуація, коли економічно розвинені держави виявляються фактично неготовими до припливу мігрантів, а в суспільстві виникає додаткова соціальна напруга. Підкреслимо, що на сьогодні складно напрацювати єдиний підхід до вирішення тих проблем, які виникають у процесі міграційних криз, тому варто звернути увагу і на дефініцію цього поняття у спеціалізованій літературі.

Насамперед, розглянемо погляди сучасних вчених на поняття «міграційна криза», яке, цілком очевидно, пов'язане з питаннями сутності категорії «міграція».

Звернемо увагу на визначення, яке подане у соціологічному словникові: «Міграція – географічний рух індивідів або груп індивідів, тобто мобільність людей у вузькому або ширшому географічному просторі» [1]. Хоча у зазначеному виданні наведені поняття соціології, визначення міграції скоріше відображає підхід, орієнтований на розміщення продуктивних сил. Зокрема, міграцією визнається рух осіб і/або їх груп у певному географічному просторі. Очевидно, що такий підхід складно використати для повноцінного аналізу міграції в економічному контексті.

В роботі вітчизняних науковців щодо сутності міграції зазначається, що вона представляє собою «...переміщення людей (мігрантів) через кордони тих або інших територій зі зміною місця проживання назавжди або на тривалий час. Оскільки міграція населення складається з міграційних потоків, поняття міграції застосовують і в множині — міграції» [2]. Як бачимо, у наведеному підході акцентується на кількох важливих характеристиках: по-перше, міграція представляє переміщення людей через кордони; по-друге, міграція може мати або постійний характер, або тривалий. Разом з тим, у цій позиції не розкриваються економічні сторони міграції.

В свою чергу, М. Пулен розглядає міграцію у двох вимірах: просторовому та часовому. Розвиваючи свою думку цей автор зазначає: «міжнародна міграція – це зміна країни звичного проживання». Мова йде про те, що в процесі міжнародної міграції особа змінює країну свого проживання, тобто в ході міграції перетинається як мінімум один кордон [3]. В свою чергу, часовий критерій пов'язаний з визначенням «звичного» місця проживання людини, а з цією метою встановлюється тривалість, а також причини проживання у певному місці.

В контексті нашого дослідження більше уваги варто приділити підходам до міграції, в яких акцентовано на її економічній природі та, відповідно, економічних наслідках. В науковій праці В. Шелюк з цього приводу зазначається: «Міграція – це поняття, яке відображає соціально-економічні і демографічні процеси, сукупність переміщень, які здійснюються людьми між країнами, регіонами однієї країни, різного виду поселення та інші види переміщень» [4]. Можна цілковито погодитися із зазначеним автором, що міграція – це не тільки просторовий рух населення, а й цілий комплекс чинників, пов'язаних з економікою, соціальними факторами, демографією.

Інші фахівці, досліджуючи міграцію, вказують на кілька важливих моментів: «...перетин адміністративного кордону, добровільний чи примусовий просторовий рух осіб чи груп осіб від місця (країни) виїзду до місця (країни) в'їзду за наявності або без неї законних підстав на певний період часу або назавжди, що може вести за собою зміну постійного місця проживання; цей рух включає в себе еміграцію та імміграцію» [5]. Як бачимо, О. Ровенчак цілком аргументовано зазначає, що міграційний рух населення може мати як добровільний, так і примусовий характер. Це один важливий аспект – перетин кордону іншої держави може відбуватися як на законних підставах, так і без таких.

На останнє твердження варто звернути особливу увагу, адже це саме той випадок, з яким зіткнулися країни Європейського Союзу під час останньої міграційної кризи (десятки тисяч мігрантів прибували фактично «сірим» шляхом до Білорусі, а потім намагалися нелегальними шляхами перетнути кордон ЄС).

Також слід виділити і наукові дослідження стосовно поняття «міграційна криза». Відтак, за визначеннями МОМ, існують наступні ознаки міграційної кризи, яка [35]:

- може спричинити внутрішні або транскордонні переміщення населення;

- формується моделями міграції, які існували до кризи. Присутність великої кількості мігрантів у країні до кризи може вплинути на моделі міграції під час кризи: наприклад, мігранти іноді хочуть виїхати до країни призначення під час кризи та замість цього повертаються до рідних країн;

- може змінити структуру міграції після кризи. Міграція може збільшитися або зменшитися після кризи, оскільки люди можуть прагнути виїхати, але не всі мають для цього ресурси. З іншого боку, діаспори можуть бути готові повернутися до своєї країни походження, щоб підтримати процес відновлення;

- може підвищити вразливість постраждалого населення. У деяких випадках перебування в русі ускладнює для населення пошук гуманітарної допомоги. В інших випадках люди можуть бути більш уразливими, якщо вони не можуть відійти від зони ураження, де їм загрожує небезпека. Криза також може збільшити ймовірність експлуатації, торгівлі людьми або високо-ризикованих форм міграції.

Дивлячись на кризу через призму міграції, ми можемо привернути увагу до аспектів кризи, які іноді залишалися непомітними: наприклад, ситуація міжнародних мігрантів, які опинилися в кризі в країнах призначення, потреби переміщеного населення в міських районах, підвищений ризик торгівлі людьми серед населення, яке постраждало від кризи, або актуальна проблема екологічної міграції.

Розуміння моделей мобільності докризового періоду допоможе впоратися з міграційним аспектом кризи – наприклад, якщо люди мають звичку перетинати сусідній кордон або їхати до найближчого міста на роботу, ці міграційні маршрути також можуть використовуватися під час кризи. Подібним чином розуміння посткризових моделей мобільності також є актуальним для відновлення та реконструкції – наприклад, як керувати широкомасштабним поверненням переміщених осіб до територій, що оговтуються після кризи.

В академічній літературі виділяють кілька класифікаційних ознак щодо міграції (рис. 1.1).

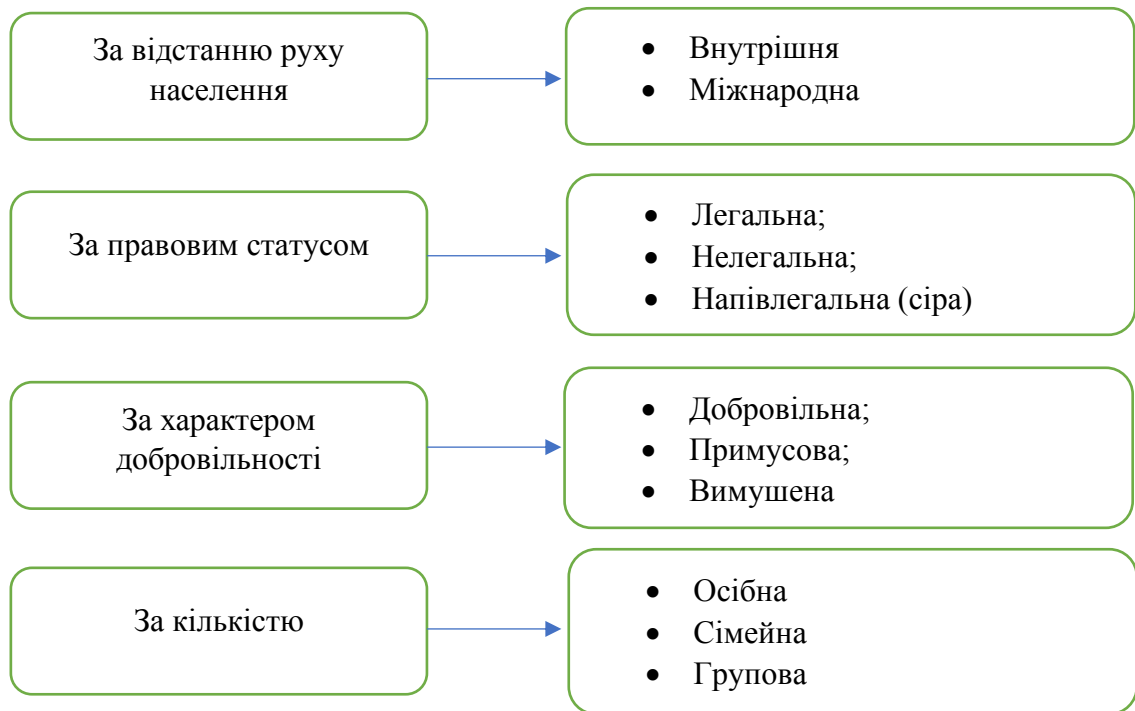

Рисунок 1.1. Класифікаційні ознаки та види міграції

Джерело: складено автором за даними [3,7,8].

Зрозуміло, що наведені на рис. 1.1 дані не відображають усього спектру поглядів на питання таксономії міграційних процесів. На наш погляд, окремо варто зупинитися на використанні такого класифікаційного підходу, у якому було б відображено причини та цілі формування міграційних потоків.

В цьому контексті зазвичай говорять про фактори, що визначають міграцію. Зокрема, в роботі відомого іноземного дослідника міграційних процесів Е. Лі стверджується, що існує кілька груп факторів, які впливають на рішення людей щодо міграції [9]:

- фактори, що пов'язані з проблемами території походження, які отримали назву «фактори відштовхування» (наприклад, високий рівень безробіття, низькі доходи населення, корупція, дискримінація за певними (зокрема, національними) ознаками тощо);

- фактори, які пов'язані з місцем, куди направляються міграційні потоки. Ці фактори отримали назву «фактори притягування» – тут і високий рівень економічного розвитку та оплати праці, мінімізація бар'єрів на ринку праці, ефективна система соціального захисту тощо;

- фактори зовнішнього втручання і/або перешкод. Як правило, до цієї групи факторів входять відстань та складні проблеми з транспортним сполученням, інші технічні перешкоди – зокрема, доступ до води, електрики, зв'язку (в тому числі – до мережі Інтернет). Також тут розглядають особливості міграційного законодавства в тій чи іншій країні, які можуть як перешкоджати, так і сприяти міграції населення;

- особисті фактори (насамперед, особисте та суб'єктивне сприйняття чинників і обставин, що супроводжують процеси міграції, мають суттєвий вплив на інші фактори міграції).

Проте, в академічній літературі виділяють й інші фактори, які обумовлюють міграцію населення. Як правило, багато науковців аналізують причини міжнародної міграції в історичному контексті, і така позиція заслуговує на увагу. Адже досить часто лише з певним часовим лагом можна досить релевантно оцінити як чинники міграційних процесів, так і їх наслідки для багатьох країн. Варто погодитися з тими науковцями, які зазначають, що міграцію у суспільному вимірі варто оцінювати на основі трьох ключових параметрів:

- зміна індивідом або групою індивідів координат свого перебування, тобто переміщення (чинник мобільності індивіда);

- намір індивіда поліпшити своє матеріальне і (або) соціальне становище (чинник зростання потреб);

- прагнення індивіда обжитися на новому місці та вважати країну перебування «другою батьківщиною» (чинник стабільності) [10].

Доволі детально фактори міграції висвітлені у працях вітчизняних авторів М. Слюсаревського та О. Блинової, які згрупували їх наступним чином (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1. – Основні чинники міграції населення

Об'єктивні чинники		Природні	Суб'єктивні чинники
Суспільні			
Економічні	Матеріальні потреби людини	Природні умови як природна основа виробництва	Особистісні характеристики та мотивація людини
Політичні	Оцінка соціально-економічної ситуації в країні		
Етнічні	Прагнення працювати в регіоні, що має близькі культурні та етнічні характеристики		
Соціальні	Покращення соціального статусу; вплив соціального оточення та референтних груп		
Педагогічні	Особливості навчання і виховання		
Психологічні	Зміна системи цінностей у суспільстві		

Джерело: складено автором за [11].

Приймаючи за основу запропонований М. Слюсаревським та О. Блиновою поділ факторів міграції, зазначимо, що у подальшому ми будемо в першу чергу акцентувати на економічних факторах, що її спричиняють. Разом з тим, слід враховувати, що всі з виділених чинників є взаємопов'язаними та тією чи іншою мірою впливають на економічні наслідки міжнародної міграції. Зокрема, як вірно зазначає вітчизняний фахівець М. Лубська «...коли ти перебуваєш у своїй групі, серед людей у спільному культурному просторі, тобі не доводиться обдумувати й проєктувати свої слова та вчинки, оскільки всі – і ти, і вони – бачите світ загалом однаково,

знаєте, чого чекати один від одного. Але, перебуваючи в чужому суспільстві, ти будеш зазнавати труднощів, відчувати безпорадність і дезорієнтованість» [12]. Зрозуміло, що в таких умовах ефективність та результативність економічної діяльності індивіда суттєво знижуються – особливо, на початку переміщення з однієї країни в іншу.

Цілком очевидно, що сучасна наука постійно знаходиться в пошуку відповідей на ті складні питання, які постають у зв'язку з міграційними процесами. Зазначимо, що теоретичний базис вивчення міграції складають концепції та наукові напрямки як економіки, так і інших наук – зокрема, філософії, соціології, психології і т.д. Розглянемо найбільш актуальні та значимі теорії міграції:

1. Теорія соціального капіталу. Прихильники зазначеної теорії стверджують, що до міграції більш схильні індивіди, які складають якісний людський капітал. Фактично мова йде про людей, які мають кращі здібності, таланти, знання, вміння, навички, освіту, досвід, кваліфікацію, компетенції, фізичне та психічне здоров'я.

2. Теорія міграційних мереж Д. Массея [13]. Міжнародна міграція є прямим наслідком економічного розвитку. Спочатку мігранти, виїжджаючи у розвинену країну, не мають наміру залишатися там назавжди, і тільки під впливом певним обставин (більш-менш хороших умов праці) їхні мотиви змінюються. Наявність родинних та дружніх зв'язків за кордоном збільшує ймовірність рішення про міграцію, а міграційні мережі призводять до ширшого охоплення та диференціації мігрантів.

3. Теорія трьох стадій міграційного процесу. Міграційна рухливість залежить від накопиченого міграційного досвіду.

4. Інституційна теорія. Розширення та збільшення обсягів трудової еміграції веде до виникнення та розростання інституцій, які надають офіційну й неофіційну допомогу в працевлаштуванні за кордоном.

Якщо досліджувати суто економічні фактори міграції, то слід акцентувати увагу на наступних з них (рис. 1.2).

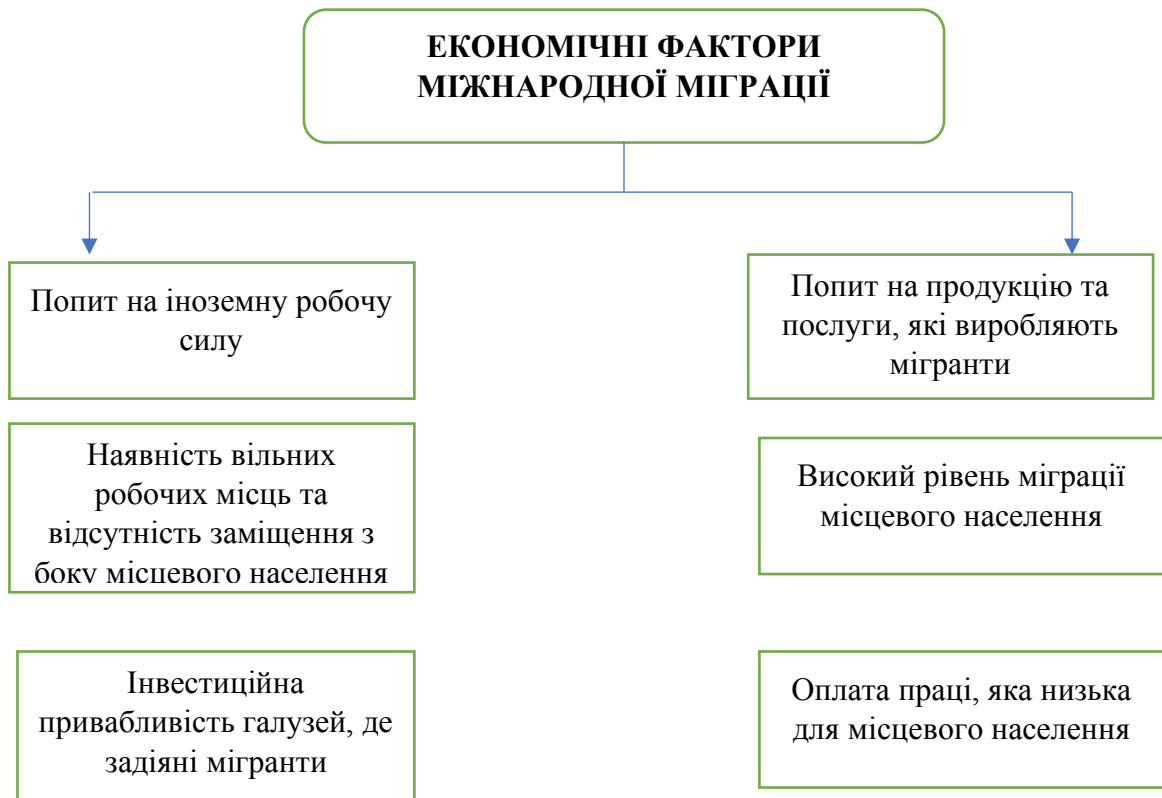

Рисунок 1.2. Економічні фактори, що зумовлюють міжнародну міграцію

Джерело: складено автором за даними [14].

Зрозуміло, що наведений на рис. 1.2 перелік економічних факторів, які визначають міжнародну міграцію навряд є вичерпним. Як вже зазначалося вище, рішення про міграцію досить часто є суб'єктивною оцінкою переваг та загроз щодо такого переміщення. Разом з тим, відкритим залишається і питання щодо впливу міграційних потоків як на країну, яку покинули мігранти, так і на країну, куди вони спрямовуються. Недарма, в останні десятиліття для характеристики міграційних процесів у розвинених країнах використовується поняття «міграційна криза». При цьому така криза проявляється не тільки в економічній сфері, вона має глибокий соціальний та політичний контекст. Більше того, все частіше лунають думки, що міграційна політика у перспективі може призвести до надзвичайно складних наслідків.

Зокрема, з цього приводу відомий американський політик Збігнев Бжезінський зазначає: «Міграція починає змінювати соціально-культурну структуру Заходу. Незабаром ЄС буде змушений відродити практику комплектування збройних сил з-поміж мігрантів-найманців. Етнічні лобі вже сьогодні реально впливають на зовнішню політику західних країн. Рано чи пізно у всіх західних країнах певна расова або етнічна меншість зможе посісти домінуюче становище в системі влади» [15]. Останні події у світі (а особливо – у Європі) свідчать, що така думка зовсім недалеко від істини. Зважаючи на чіткий євроінтеграційний вектор розвитку України, відкрити агресію росії, міграцію значної частини українців до інших країн світу – актуалізується питання про особливості міграційних потоків у Європі на сьогодні.

На сьогоднішній день, в умовах міграційної кризи, міграційна політика держав має ряд певних проблем, які сприяють подальшому неефективному врегулюванню ситуації. Першорядними проблемами є зростання безробіття в країнах, з яких прибувають мігранти, тому приїжджі з менш розвинених країн прагнуть жити в більш розвинених і багатих країнах; збройні конфлікти в близькосхідному регіоні, які спровокували різкий наплив біженців, а також нелегальна міграція та стрімке зростання громадських організацій та об'єднань, що пропагують неонацистські настрої. Досвід останніх років показав, що необхідним аспектом є координація зусиль на регіональному рівні, що дасть змогу ефективніше керувати потоками мігрантів.

1.2. Особливості міграційних процесів і потоків в Європі

На початку XXI ст. перед Європейським Союзом постало безліч соціальних та політичних викликів. Найбільшу увагу отримало збільшення припливу біженців та мігрантів, які прибувають із країн Африки, Східної Європи та особливо з Близького Сходу. Нестабільність ситуації на Близькому Сході та Середземномор'ї, а також наслідки Арабської весни, що почалася на

початку 2010 р., головним чином спровокували наступні хвилі міграцій до країн Європейського Союзу, особливо до Франції, Німеччини та Великобританії.

На сьогоднішній день, в умовах європейської міграційної кризи, що виникла на початку 2015 р. та призвела до масового потоку мігрантів до країн Євросоюзу, перед державами гостро постало питання: як вирішити інтеграційні проблеми та створити умови для найменш безболісної соціально-культурної адаптації мігрантів у корінний соціум країн. Тут виникає питання як мовних бар'єрів, так і ступеня відмінностей у культурних, політичних, соціальних і конфесійних галузях, здатних призвести до розробки концепції мультикультурного суспільства та при цьому піддати культурні основи руйнації, що може призвести до дестабілізації приймаючої країни. Результативність відбиває ефективність політики країн у врегулюванні міграційних потоків. Дослідження слід розпочати із визначення основних міграційних коридорів в Європі (таблиця 1.2.).

Таблиця 1.2. – Основні міграційні коридори в Європі

Маршрут	Країна-походження	Країна-дестинація
Західноафриканський	Західна Африка (Сенегал, Мавританія)	Канарські острови
Західно-Середземноморський	Північна Африка	Піренейський півострів
Центрально-Середземноморський	Лівія	Італія, Мальта
Апулія і Калабрія	Туреччина, Єгипет	Греція, Італія
Круговий	Албанія	Греція
Західно-Балканський	Західні Балкани (Албанія, Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Сербія, Македонія) Громадяни Пакистану, Афганістану, Алжиру через болгаро-турецький або греко-турецький кордон	Європа
Східно-Середземноморський	біженці з Сирії, Афганістану і Сомалі	Греція, Болгарія, Кіпр
Східні кордони ЄС	Білорусь, Молдова, Україна, росія	Естонія, Фінляндія, Угорщина, Латвія, Литва,

		Норвегія, Польща, Румунія і Словаччина
Арктичний	Громадяни Афганістану, Сирії через територію росії	Норвегія, Фінляндія

Джерело: складено автором з використанням [16].

Слід також дослідити основні фази в історії міграційних хвиль, що пов'язані з європейським континентом. Так, в період 1820-1914 років, виділяють три основних хвилі.

Основна причина першої міграційної хвилі на Європейському континенті – це підвищення рівня попиту на трудові ресурси та людський капітал в певному ряді європейських країн, яка мала відносно локальний характер. Основними країнами, де на промислових виробництвах були присутні мігранти, були Великобританія, Німеччина та Франція.

Щодо другої хвилі міграції, то вона мала чітке трансатлантичне спрямування, оскільки в період 1800-1914 років з Європи до США виїхало біля 32 млн. осіб до США, а в цілому європейський континент покинуло 50 млн. осіб. До основних передумов виникнення другої хвилі міграції слід віднести наступні:

- соціально-економічні чинники, викликані перенаселенням європейських країн та надлишком трудових ресурсів. За рахунок широкого ряду працевлаштування в США, а також кращих соціальних та політичних умов, фактор еміграції був незворотним;

- велика кількість революційних подій в Європі, які були покликані підвищити рівень лібералізації населення. За рахунок відміни кріпосного права в багатьох країнах, у людей з'явилися можливості покидати рідні країни та влаштовувати своє життя за кордоном;

- фактор науково-технічного прогресу, поява нових способів подорожування, що стало додатковою можливістю для людей.

Третя хвиля міграції мала також економічне підґрунтя, але тут вже йшла мова про трудові ресурси для залучення контрактних робітників на копальнях та плантаціях в тропічній зоні.

Якщо говорити про більш пізній період, то слід також виділити хвилю міграції в країнах Європи в період після 2015 року. Європейська міграційна криза є гуманітарною катастрофою, що була викликана значним припливом мігрантів до європейських країн з охоплених війнами країн Африки і Близького Сходу. За 7 місяців 2015 року до Європи прибуло більше 300 000 мігрантів, з них понад 100 000 — у липні. Відсутність прозорих правил прийому та неконтрольоване переміщення біженців призводять до численних людських жертв на шляху до Європи та в Європі: за перші 5 місяців року в Середземному морі потонули понад 1800 мігрантів — у 20 разів більше, ніж за той самий період минулого року; на сході Австрії у закритій покинутій вантажівці були виявлені тіла 71 біженця, які, скоріше за все, задихнулись від нестачі кисню під час нелегального перевезення.

Відтак, жорстока громадянська війна у Сирії стала причиною масштабного покидання населенням країни власних домівок. Зрозуміло, що важливими причинами міграції до Європи є війни у Сирії та Іраку. Сусіди Сирії на Близькому Сході прийняли у себе близько трьох мільйонів мігрантів; ще багато мільйонів змушені були переселитися у межах Сирії.

Останнім найбільшим сплеском міграції в Європі є міграційна криза пов'язана із військовими діями в Україні. Згідно із даними МОМ, біля 7 млн. українців покинули межі нашої держави з часу початку війни. Незважаючи на те, що біля половини з них уже повернулися додому, дана хвиля міграції є однією із найбільш масштабних на європейському континенті за останні десятиріччя. Найбільше мігрантів прийняли Польща (близько 1,5 млн осіб) та Німеччина (близько 1 млн осіб). У десятку європейських країн, котрі прийняли найбільше українців, які рятуються від війни, входять також Чехія (171,5 тис. осіб), Іспанія (150,4 тис. осіб), Туреччина (145 тис. осіб), Велика Британія

(141,5 тис. осіб), Франція (118,9 тис. осіб), Словаччина (99,3 тис. осіб) та Молдова (95,4 тис. осіб).

Дослідження кількості міжнародних мігрантів за даними Організації Об'єднаних Націй показало, що Європа на разі є найбільшим пунктом призначення міжнародних мігрантів, де проживає в загальному 87 млн. мігрантів (30,9% від загальної кількості міжнародних мігрантів). Дані стосовно кількості мігрантів за основними регіонами проживання подано на наступному рисунку 1.3.

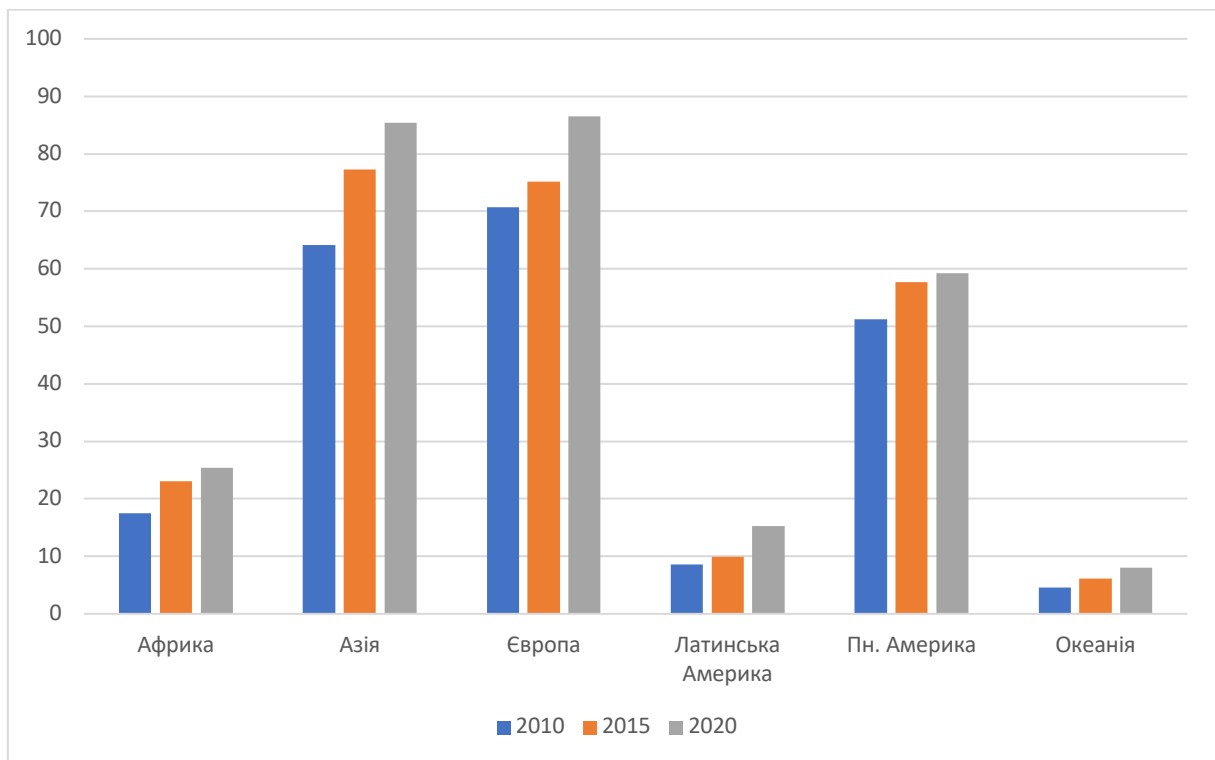

Рисунок 1.3. Міжнародні мігранти за основними регіонами проживання, 2005–2020 (млн. осіб)

Джерело: складено автором за даними [17].

Як видно з рисунку 1.3. за Європою йдуть 86 млн. міжнародних мігрантів, які проживають в Азії (30,5%). Північна Америка є місцем призначення для 59 мільйонів міжнародних мігрантів (20,9%), за нею йде Африка з 25 мільйонами мігрантів (9%). За останні 15 років кількість міжнародних мігрантів у Латинській Америці та Карибському басейні зросла більш ніж удвічі з приблизно 7 мільйонів до 15 мільйонів, що зробило регіон

з найвищим темпом зростання міжнародних мігрантів і місцем призначення для 5,3% всіх міжнародних мігрантів. Близько 9 млн. міжнародних мігрантів проживають в Океанії, або близько 3,3% всіх мігрантів.

Океанія має найбільшу частку міжнародних мігрантів у відношенні до загальної кількості населення: 22 % населення народилися в іншій країні. Північна Америка займає друге місце за кількістю міжнародних мігрантів – 15,9 %, за нею йде Європа – 11,6 %. Частка міжнародних мігрантів у Латинській Америці та Карибському басейні, Африці та Азії становить 2,3%, 1,9% та 1,8 % відповідно.

У 2020 році в Європі проживало майже 87 млн. міжнародних мігрантів, що майже на 16% більше, ніж у 2015 році, коли в регіоні проживало близько 75 мільйонів міжнародних мігрантів. Трохи більше половини з них (44 млн.) народилися в Європі, але проживали в інших частинах регіону; ця кількість зросла з 2015 року з 38 млн. У 2020 році чисельність неєвропейських мігрантів у Європі перевищила 40 мільйонів.

У 1990 році європейців, які проживали за межами Європи, було приблизно однаково з кількістю неєвропейців, які проживали в Європі. Однак, на відміну від зростання темпів міграції до Європи, кількість європейців, які живуть за межами Європи здебільшого скоротилася за останні 30 років і лише в останні роки повернулася до рівня 1990 року. У 2020 році близько 19 мільйонів європейців проживали за межами континенту, переважно в Азії та Північній Америці. З 2010 по 2020 рік також спостерігалось поступове збільшення кількості європейських мігрантів в Азії та Океанії.

Якщо ми говоримо безпосередньо про Європу, то тут слід також дослідити основні європейські країни, які є донорами та місцем призначенням міжнародних мігрантів. Так, на наступному рисунку 1.4 подано відповідну статистику.

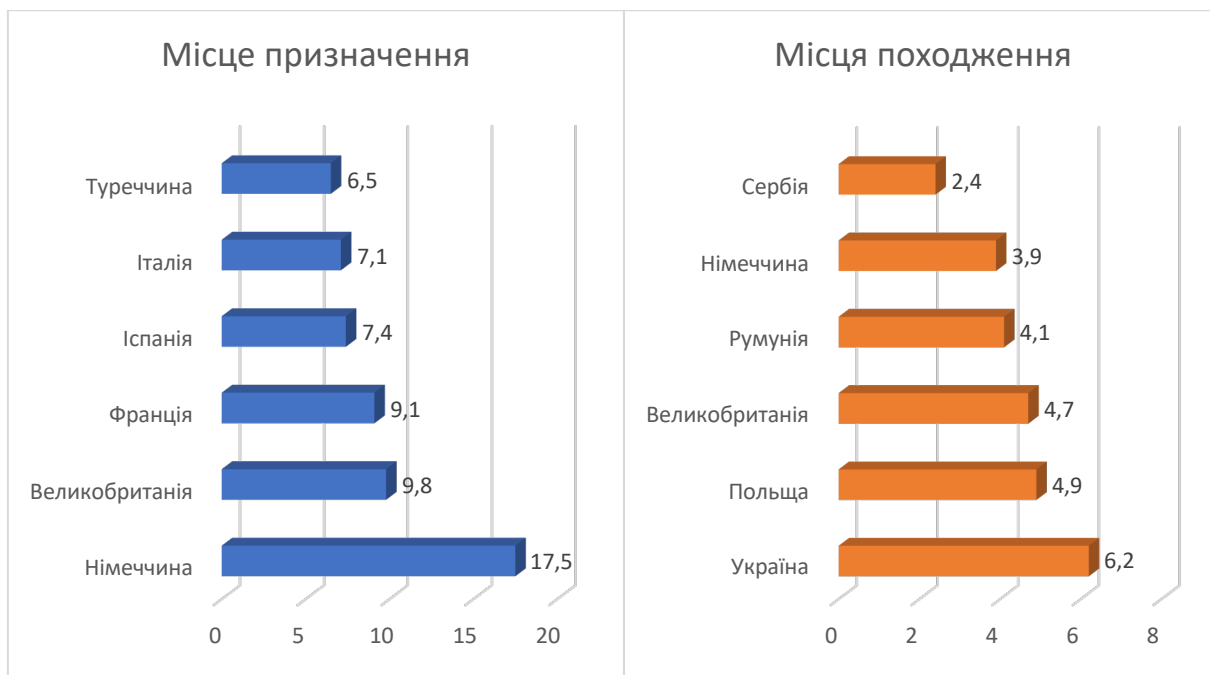

Рисунок 1.4. Топ-20 місць призначення (ліворуч) і походження (праворуч) міжнародних мігрантів у 2020 році в Європі (мільйони)

Джерело: складено автором за даними [17]

Як видно з даного рисунку, кількість мігрантів, які прибувають до Європи є набагато більшою, аніж кількість тих, хто покидають її. Якщо досліджувати топ-7 країн за кількістю місць призначень та місць походження, то кількість мігрантів, які прибувають до Європи у 2020 році, склала 57,6 мільйонів мігрантів, а кількість мігрантів, які покинули Європи, склала 26,2 мільйонів мігрантів. Тобто в цілому зберігається тренд, коли Європа є однією з найбільших точок призначення для міжнародних мігрантів. Основними країнами є Німеччина, Великобританія та Франція. Щодо країн, які є донорами мігрантів, то це Україна, Польща та Великобританія.

Також, слід проаналізувати основні маршрути, за якими мігранти рухаються в європейських країнах. Дослідження таких трендів допоможе визначити найбільш популярні країни в Європі. Так, на наступному рисунку 1.5 наведено відповідну статистичну інформацію.

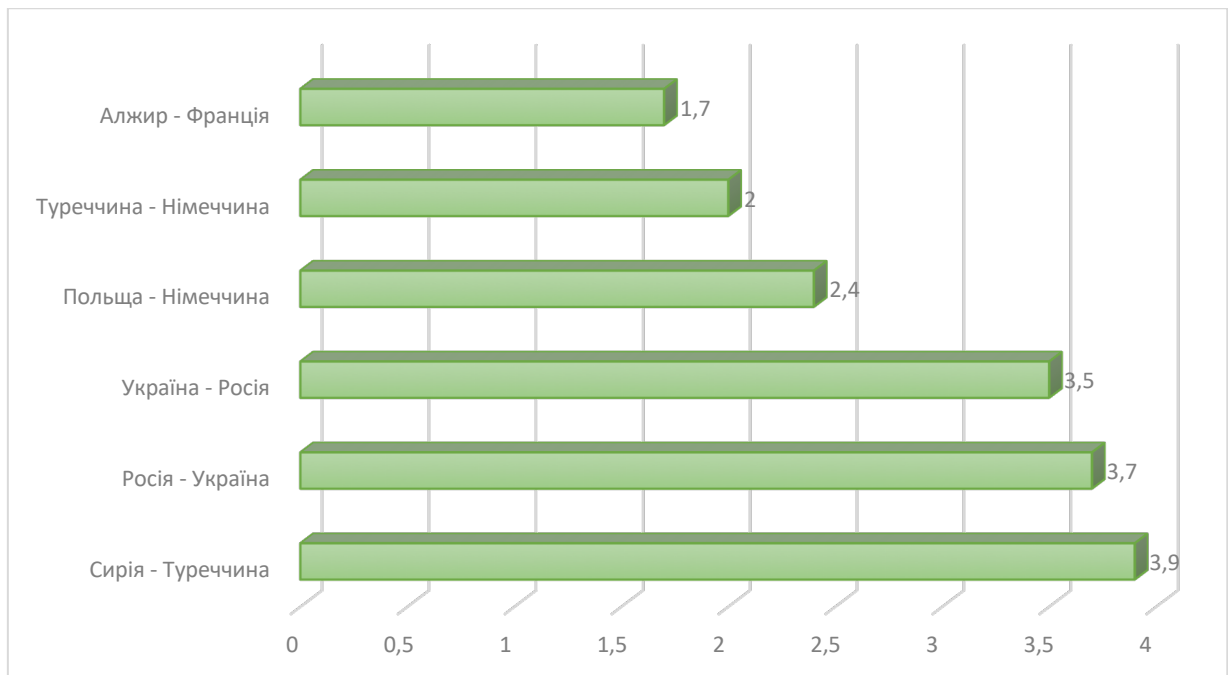

Рисунок 1.5. Основні міграційні коридори за участю європейських країн (млн. осіб)

Джерело: складено автором за даними [17]

Як видно з рисунку 1.5, до найбільших міграційних потоків у 2020 році відносилися і такі країни як Росія та Україна. Найбільшим же за обсягом мігрантів був коридор Сирія – Туреччина. Але в цілому слід відзначити, що формування даних міграційних коридорів має в певних випадках доволі сталий, а інколи і наслідковий характер. Наприклад, канал Алжир-Франція сформувався в міру того, що згадана африканська країна була колонією Франції, і більшість мігрантів їдуть в пошуках кращого життя. Канал Туреччина-Німеччина уже сформований десятиліттями, і визначений небажанням населення Туреччини слідувати ряду культурних та релігійних обмежень в цілому. В той же час, коридор Польща-Німеччина визначений бажанням багатьох поляків знайти собі кращі умови для життя і умов працевлаштування.

Також відзначимо, що в 2020 році Німеччина продовжувала приймати найбільшу кількість біженців в Європі (Рисунок 1.6).

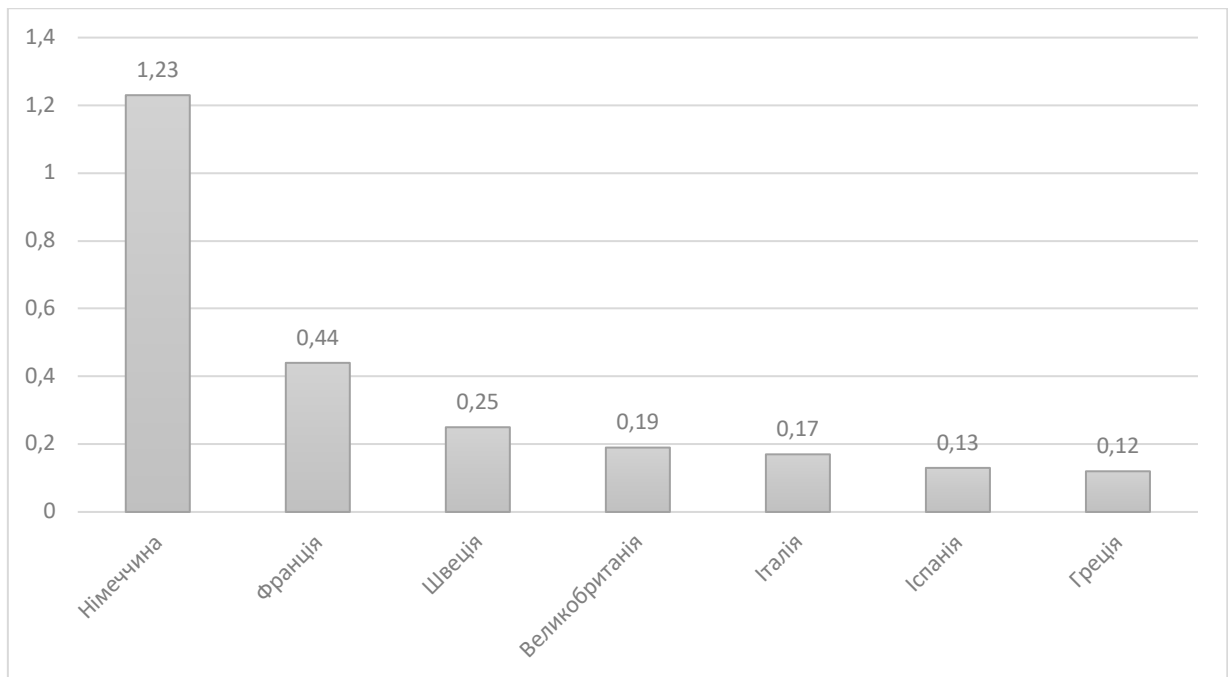

Рисунок 1.6. Топ-7 європейських країн за загальною кількістю біженців і шукачів притулку за 2020 рік (млн. осіб)

Джерело: складено автором за даними [17].

Німеччина також посідає п'яте місце серед найбільших країн світу, які приймають біженців. Більшість, близько 50%, приїхали з Сирійської Арабської Республіки. Франція та Швеція були другою і третьою за кількістю біженців у Європі, з понад 436 000 і понад 248 000 відповідно. Станом на кінець 2020 року російська федерація була найбільшою країною походження біженців у Європі – приблизно 53 000 осіб. Інші значущі країни походження в Європі, які не включені на даному рисунку, були Україна (близько 35 000) та Хорватія (близько 23 000).

Також, слід розглянути динаміку внутрішньо переміщених осіб в Європі протягом 2020 року. Більшість нових внутрішніх переміщень у 2020 році в Європі були результатом катастроф, а не конфліктів. На рисунку 1.7 подано інформацію стосовно внутрішньо переміщених осіб в Європі.

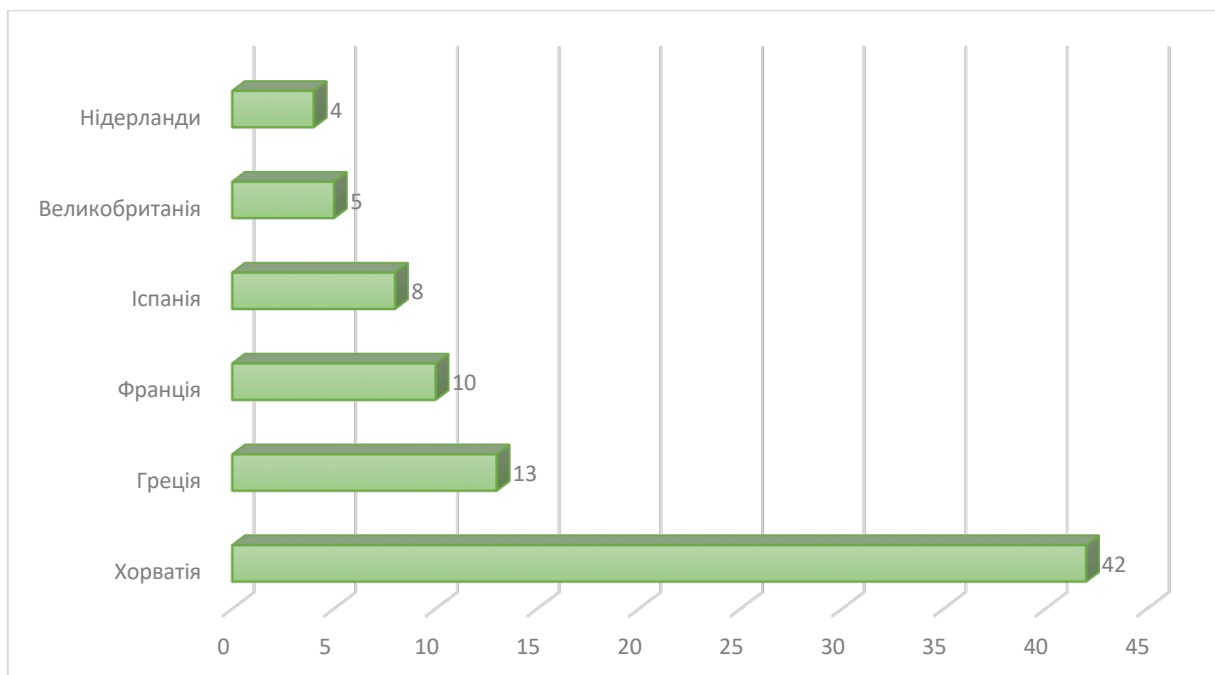

Рисунок 1.7. Топ-7 європейських країн за новими внутрішніми переміщеннями (катастрофи та конфлікти (тис. осіб)

Джерело: складено автором за даними [17].

У Хорватії було найбільше переселенців, пов'язаних із катастрофою (42 000). На початку глобальної пандемії в березні 2020 року в Загребі стався землетрус магнітудою 5,4, що спричинило 1600 нових переселень. Після цієї події лише через дев'ять місяців в країні стався найпотужніший за всю історію землетрус магнітудою 6,4 балів. Землетрус стався приблизно за 50 кілометрів на південний схід від Загреба, залишивши понад 10 000 будинків непридатними для проживання та спричинивши тривале переміщення серед 40 000 людей. Серед інших країн, які постраждали від переміщення, пов'язаних із катастрофою у 2020 році були Греція (13 000), Франція (10 000) та Іспанія (майже 8000), головним чином через шторми та сильні повені.

Також, розглянемо динаміку виплат, які відбуваються між країнами. Основні європейські країни, з яких надходять виплати, та які їх приймають подано в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. – Основні європейські країни, які отримують та надсилають виплати у 2020 році, млн. осіб

Країни, що надсилають виплати		Країни, що отримують виплати	
Швейцарія	27,96	Франція	24,95
Німеччина	22,02	Німеччина	18,12
Франція	15,04	Україна	15,64
Люксембург	14,2	Бельгія	12,42
Нідерланди	13,92	Італія	10,32
Італія	10,11	Іспанія	9,94
Великобританія	9,78	Румунія	7,86

Джерело: складено автором за даними [17].

Як видно з таблиці 1.3, Франція отримала найбільшу частку міжнародних грошових переказів у Європі, за нею йде Німеччина. Важливо зазначити, що більшість надходжень до цих двох країн не є трансфертами домогосподарств, а пов'язані з перерахуванням зарплати транскордонних працівників, які працюють у Швейцарії та проживають у Франції та Німеччині. У відсотках від ВВП деякі з найбільших одержувачів у 2020 році – це Молдова (16%), Чорногорія (13%) та Україна (10%). Потоки грошових переказів до Європи в 2020 році впали на 6% порівняно з попереднім роком, причому у восьми країнах, які входять до 10 найбільших одержувачів грошових переказів у регіоні, спостерігається зниження.

На практиці в країнах Європейського Союзу відсутня єдина стратегія ведення міграційної політики, оскільки кожна країна дотримується власного курсу і не прагне співпраці з іншими державами-учасницями Євросоюзу. Здійснений аналіз показав, що протягом останніх десятиліть, в європейському просторі формуються доволі усталені міграційні коридори, які обумовлені безліччю факторів та аспектів (колишні колонії, схожість культур, тощо). Проте, в деяких випадках міграція населення є фактором стихійних лих та

катастроф, військових подій та інших факторів. В будь-якому випадку, міграція має бути контрольованою в тих межах, наскільки це можливо, і якщо досліджувати приклад Європейського Союзу, повинна проводитися суміжна міграційна політика усіх держав-членів, адже поодинці в даному аспекті доволі складно координувати ці процеси.

РОЗДІЛ II. ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР КРИЗИ МІГРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЄС

2.1. Вплив макроекономічних процесів на міграційні потоки до Європи

Актуальність дослідження макроекономічних процесів в розрізі їх впливу на міграційні потоки в європейському регіоні є доволі високою. Основна причина міграції – це бажання отримати більш якісні умови життя та соціальне забезпечення. Саме тому, слід проаналізувати такі макроекономічні фактори і зробити відповідні висновки.

Для початку ми проаналізуємо динаміку ВВП на душу населення в країнах Європейського Союзу за період 2014-2021 років, яку подано на наступному рисунку 2.1.

Рисунок 2.1. – ВВП на душу в країнах Європейського Союзу в період 2014-2021 років (дол. США)

Джерело: складено автором за даними [18].

З даного рисунку 2.1 можна сказати, що протягом досліджуваного періоду відбулося певне збільшення рівня ВВП на душу населення. Після його зменшення у 2015 році у порівнянні із 2014 роком на 15,7%, в подальші роки відбувалося його зростання. В цілому, за 9 років обсяг ВВП на душу населення збільшився на 2948 дол., або на 8,35%. Така тенденція, знову ж таки, доводить тезу про бажання мігрантів рухатися в напрямку більш розвинених країн, де рівень життя є вищим, ніж в їх країнах походження.

Також, слід проаналізувати рівень ВВП на душу населення в окремих країнах ЄС, і відповідно виокремити країни ЄС з найвищим та найнижчим рівнем ВВП на душу населення за 2021 рік (таблиця 2.1)

Таблиця 2.1. – Країни ЄС з найвищим та найнижчим рівнем ВВП на душу населення за 2021 рік (дол. США)

Країни з найвищим рівнем ВВП		Країни з найнижчим рівнем ВВП	
Люксембург	135862,8	Болгарія	11635
Ірландія	99152,1	Румунія	14861,9
Данія	67803	Хорватія	17398,8
Швеція	60239	Польща	17840,9
Нідерланди	58061	Угорщина	18772,7
Фінляндія	53982,6	Греція	20276,5
Австрія	53267,9	Латвія	20642,2
Середнє значення по ЄС – 38234 дол. США			

Джерело: складено автором за даними [18]

Як видно з даних таблиці 2.1, найбільш процвітаючими регіонами Європейського Союзу є Люксембург, Ірландія, Данія, Швеція та Нідерланди, і рівень ВВП на душу населення, в яких більший аніж 50 тис. дол. США. До «найбідніших» країн відносяться Болгарія, Румунія, Хорватія, Польща та Угорщина, де рівень ВВП на душу населення менший аніж 20 тис. дол. США.

Аналогічно, слід проаналізувати рівень ВВП на душу населення, в країнах, які приймають найбільшу кількість мігрантів в ЄС.

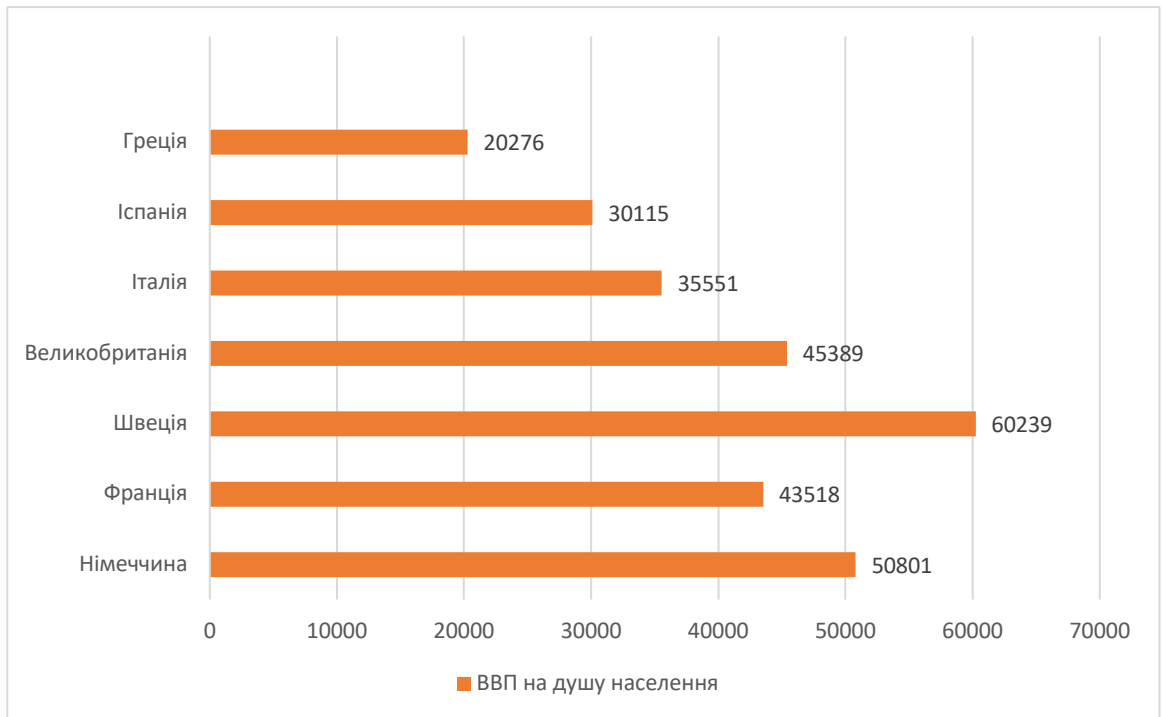

Рисунок 2.2. – ВВП на душу в країнах Європейського Союзу, які приймають найбільше мігрантів (дол. США)

Джерело: складено автором за даними [18]

З рисунку 2.2 видно, що рівень ВВП на душу населення в перших п'яти країнах за кількістю прийнятих мігрантів в Європі є вищим, ніж середнє значення в цілому по Європейському Союзу (винятком є тільки Італія, де показник ВВП на душу населення складає 35551 дол. США). Німеччина, Франція, Швеція та Великобританія є високо розвиненими країнами, як з точки зору соціальних факторів, так і з точки зору економічних факторів. В міру спадання кількості мігрантів – відповідно і зменшується обсяг ВВП на душу населення, що фіксує безпосередній зв'язок між цими двома показниками.

Також, проаналізуємо середній рівень безробіття в Європейському Союзі в період 2014-2021 років. На рисунку 2.3 подано динаміку стосовно рівня безробіття в ЄС в цілому за досліджуваний період.

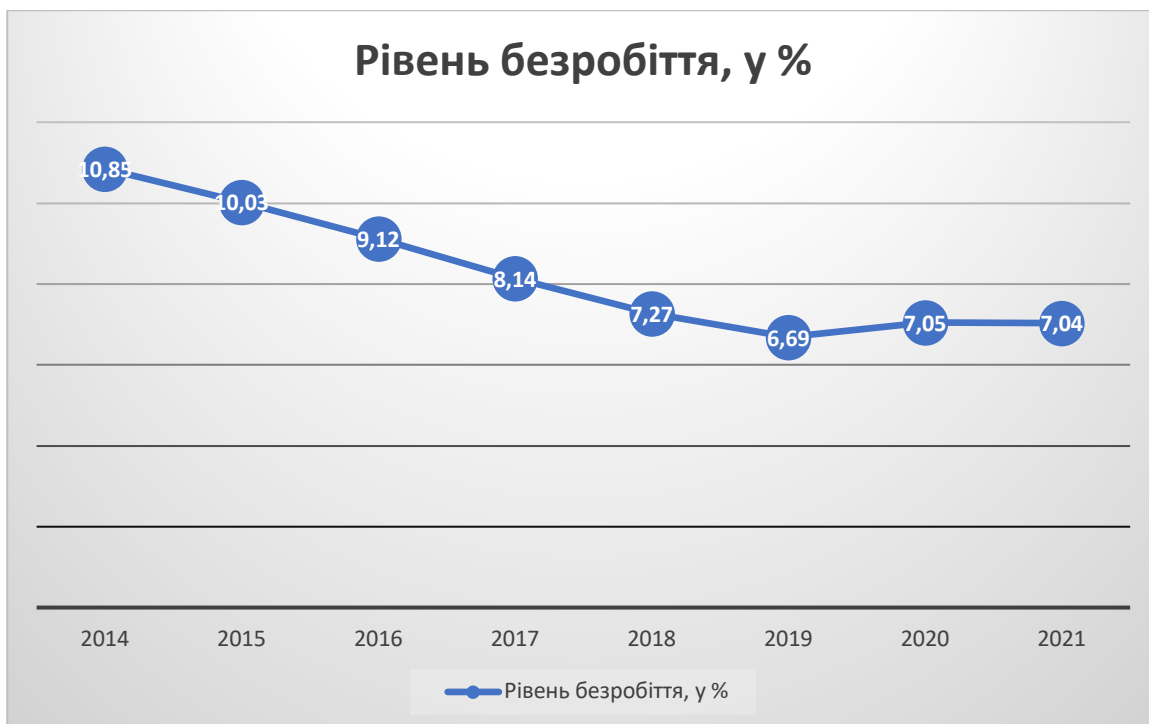

Рисунок 2.3. – Динаміка рівня безробіття в Європейському Союзі в період 2014-2021 років (у %)

Джерело: складено автором за даними [19]

Як видно з рисунку 2.3, протягом досліджуваного періоду відбувалося поступове зменшення рівня безробіття в Європейському Союзі у відносних показниках. Так, в цілому за ці 9 років, його значення зменшилося на 3,85%, що є доволі вагомим індикатором. Мінімальним даний індикатор був у 2019 році і склав відповідно 6,69%. Така динаміка однозначно позитивно впливає на вибір мігрантів у пошуках кращого життя, адже для них працевлаштування є одним із ключових аспектів в даному напрямі.

Аналогічно, слід проаналізувати рівень безробіття, в країнах, які приймають найбільшу кількість мігрантів в ЄС. Цей макроекономічний показник також дасть змогу визначити направленість руху мігрантів в сторону країн з вищими або нижчими показниками безробіття.

На наступному рисунку 2.4 подано інформацію стосовно даних краї та рівня безробіття в них.

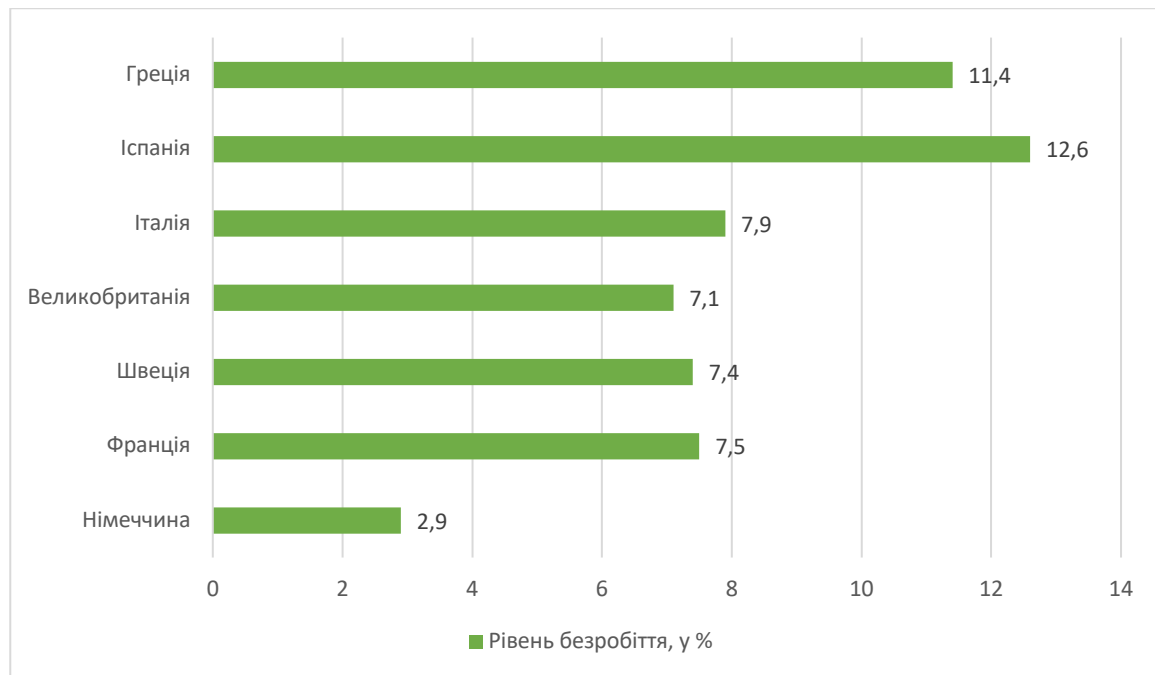

Рисунок 2.4. – Рівень безробіття в країнах Європейського Союзу, які приймають найбільше мігрантів (дол. США)

Джерело: складено автором за даними [20].

З даного рисунку 2.4 можна зробити аналогічний висновок, що основна кількість мігрантів рухається в ті країни Європейського Союзу, де рівень безробіття є відносно меншим, у порівнянні з іншими державами. Так, в топ-5 країнах за кількістю прийнятих мігрантів, рівень безробіття не перевищує 8%, що вкотре свідчить про прагнення переселенців «осідати» в регіонах, де рівень життя є високим.

Аналогічно, слід проаналізувати середній рівень заробітної плати в Європейському Союзі в середньому в динаміці за аналогічний період і визначити основні країни, в яких цей рівень відповідно найвищий та найнижчий.

На рисунку 2.5 подано динаміку рівня середньої заробітної плати в ЄС за період 2014-2021 років.

Рисунок 2.5. – Динаміка середньої заробітної в Європейському Союзі в період 2014-2021 років (у дол. США)

Джерело: складено автором за даними [20]

Як видно з рисунку 2.5, протягом досліджуваного періоду відбулося доволі значне зростання рівня заробітної плати в Європейському Союзі. Відтак, за досліджувані 9 років рівень середньої заробітної плати зріс трохи більше ніж в 2 рази – на 24898 дол. США. Звичайно, значну частку в цьому середньому показнику відіграють країни з доволі високим її рівнем (таблиця 2.2), проте таке зростання є показником динамічного економічного розвитку Європейського Союзу в цілому.

Також, слід проаналізувати рівень середньої заробітної плати в окремих країнах ЄС, і відповідно виокремити країни ЄС з найвищим та найнижчим рівнем заробітної плати за 2021 рік (таблиця 2.2)

Таблиця 2.2. – Країни ЄС з найвищою та найнижчою заробітною платою за 2021 рік (дол. США)

Країни з найвищим рівнем з/п		Країни з найнижчим рівнем з/п	
Люксембург	75 305	Словаччина	24 769
Ісландія	72434	Греція	25 944
Швейцарія	69 726	Угорщина	27 811
Данія	62 054	Португалія	29 720
Нідерланди	61 734	Чехія	31 723
Бельгія	59 601	Латвія	31 866
Австрія	58 139	Естонія	33 360
Середнє значення по ЄС – 47230 дол. США			

Джерело: складено автором за даними [21].

Як видно з даних в таблиці 2.2, протягом 2021 року найвищі показники заробітної плати в Європейському Союзі спостерігалися в Люксембурзі, Ісландії, Швейцарії та Данії. Щодо країн з найнижчими заробітними платами, то такими є Словаччина, Греція, Угорщина та Португалія. Слід також зробити висновок, що існує доволі значна диференціація по рівню заробітної плати навіть в межах Європейського Союзу (значення заробітної плати в Ісландії майже в 3 рази вище ніж аналогічний індикатора в тій же Словаччині), що також є цікавим фактором. Фактор асиметричності рівня розвитку окремих країн Європейського Союзу є ключовим у формування окремих кластерів в межах цього угруповання.

Аналогічно, слід проаналізувати рівень середньої заробітної плати в країнах, які приймають найбільшу кількість мігрантів в Європейському Союзі в цілому. Відповідну статистичну лінійку подано на наступному рисунку 2.6.

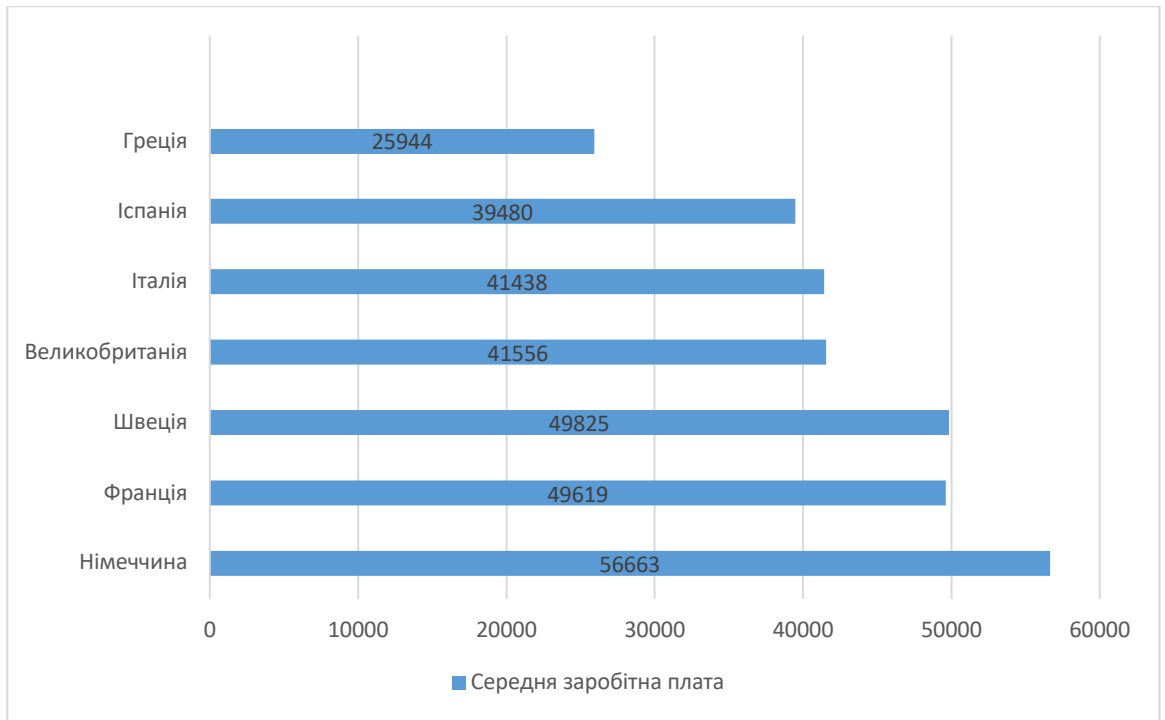

Рисунок 2.6. – Середня заробітна плата в країнах Європейського Союзу які приймають найбільше мігрантів (дол. США)

Джерело: складено автором за даними [18].

З рисунку 2.6 можна зробити висновок, що рівень заробітної плати на душу населення в перших трьох країнах за кількістю прийнятих мігрантів в Європі є вищим, ніж середнє значення в цілому по Європейському Союзу. В міру зменшення обсягу напливу мігрантів – відповідно і зменшується обсяг заробітної плати, що в черговий раз доводить пряму кореляцію між даними індикаторами.

Окремим аспектом розвитку глобальної економіки на межі ХХ та ХХІ століть стала асиметричність її розвитку. На межі цих століть доволі різко загострилися протиріччя між космополітизмом капіталу і державним суверенітетом як формою організації суспільства; між процесами глобалізації, базовою основою якої є лібералізація як соціального, так і економічного розвитку, їх гармонізація та уніфікація на принципах глобальності, і політичною владою, яка все ще сконцентрована на рівні держави. Очевидним є факт, що сучасний етап розвитку глобальної економіки найкраще вписується

у логіку і концепт перехідної епохи, коли відбувається боротьба між іманентним минулим і трансцендентним майбутнім, між епохою індустріалізму й утвердженням засад постіндустріального суспільства, а напруга міжсистемних трансформацій періодично проривається потужними потрясіннями.

Високий рівень економічного розвитку певної групи країн та відповідно нерозвиненість цілих регіонів, породжує значні обсяги асиметрії глобального розвитку. Те саме стосується і Європейського Союзу, в межах якого, як показали результати нашого дослідження, є різні рівні економічного розвитку країн.

Визнаючи успіхи регіональної політики ЄС, все ж таки зазначимо, що масштаби соціально-економічної неоднорідності ЄС залишаються досить значними. Як ілюстрація цього твердження можуть бути результати угруповання держав ЄС. Для оцінки асиметрії регіонального простору ЄС використовувалися шість основних соціально-економічних показників: ВВП на душу населення, рівень безробіття, очікувана тривалість життя (все населення), частка трансфертів ЄС у державному бюджеті країни, дефіцит/профіцит державного бюджету, частка держави у внутрішньоєвропейському товарообігу (таблиця 2.3).

Підкреслимо, що вибір показників диктувався необхідністю дотримання принципу комплексності відображення рівня соціально-економічного розвитку держави, а також вимогою адаптації до можливостей офіційних статистичних ресурсів. Внаслідок аналізу сформувалися п'ять кластерів, склад яких змінювався залежно від історичного періоду. Такі країни як Болгарія, Латвія, Литва, Мальта, Румунія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чехія та Естонія – з моменту свого входження до ЄС стабільно присутні у складі п'ятого кластера. Інтерес представляє і приклад Австрії, Бельгії, Угорщини, Кіпру, Люксембургу та Франції, які змінили кластер лише один раз.

Таблиця 2.3. – Результати кластеризації країн Європейського Союзу за період 2000–2020 рр.

Країни	Кластер				
	2000	2005	2010	2015	2020
Австрія	4	3	4	4	4
Бельгія	4	3	4	4	4
Болгарія	-	-	5	5	5
Угорщина	-	4	5	5	5
Німеччина	2	1	1	3	1
Греція	3	4	5	5	5
Данія	4	3	4	4	3
Ірландія	5	3	3	4	3
Іспанія	3	4	1	1	1
Італія	2	1	3	1	1
Кіпр	-	4	5	5	5
Латвія	-	5	5	5	5
Литва	-	5	5	5	5
Люксембург	1	2	2	2	2
Мальта	-	5	5	5	5
Нідерланди	5	3	3	4	4
Польща	-	4	5	5	4
Португалія	3	4	5	5	5
Румунія	-	-	5	5	5
Словаччина	-	5	5	5	5
Словенія	-	5	5	5	5
Фінляндія	5	3	4	4	3
Франція	2	1	1	1	1
Хорватія	-	-	-	5	5
Чехія	-	5	5	5	5
Швеція	5	3	4	4	3
Естонія	-	5	5	5	5

Джерело: [22]

Щодо складу груп у 2000 р., то перший кластер, куди входить лише одна країна – Люксембург, відрізнявся найвищим значенням ВВП на душу населення та найменшим рівнем безробіття серед розглянутих держав. Країни другого кластера (Німеччина, Італія, Франція) характеризувалися дефіцитом державного бюджету, що значно перевищує значення даного показника в інших кластерних групах, а також максимальними для ЄС показниками

очікуваної тривалості життя. Крім того, дуже висока була частка цих держав у внутрішньоєвропейському товарообігу, тому що трансферти ЄС до державного бюджету є вкрай малими. Для третього кластера (Греція, Іспанія, Португалія) були характерні низькі значення ВВП душу населення і високі показники рівня безробіття. Країнам четвертого кластера (Австрія, Бельгія, Данія) був притаманний досить невеликий дефіцит державного бюджету та порівняно мала частка трансфертів ЄС у ньому. П'ятий кластер (Ірландія, Нідерланди, Фінляндія, Швеція) відзначався найбільшим профіцитом державного бюджету, що могло свідчити про недостатньо ефективну роботу національних органів публічної влади.

До 2020 р. склад кластерів та їх значення суттєво змінилися, що пов'язано з процесом розширення Євросоюзу. Кластеризація дозволила встановити, що майже всі «нові» члени ЄС були представлені у п'ятому кластері. Таким чином, підсумки кластеризації за 2020 р. виглядають так:

- перший кластер (чотири держави): Німеччина, Іспанія, Італія, Франція;
- другий кластер (одна держава): Люксембург (примітно, що Люксембург завжди був представлений окремим кластером);
- третій кластер (чотири держави): Данія, Ірландія, Фінляндія, Швеція;
- четвертий кластер (чотири держави): Австрія, Бельгія, Нідерланди, Польща;
- п'ятий кластер (чотирнадцять країн): Болгарія, Угорщина, Греція, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чехія, Естонія.

Перший кластер у 2020 р. склали країни з максимальним дефіцитом державного бюджету та найвищою часткою у внутрішньо-європейському товарообігу. Закономірно частка трансфертів ЄС у державному бюджеті цих країн мала. Склад другого кластера представлений лише однією державою, що традиційно виділяється в окрему групу через найбільші показники ВВП на

душу населення. Третя група країн відрізняється найбільшою очікуваною тривалістю життя і дуже високими значеннями ВВП душу населення. Для четвертого кластера характерні значні частки держави у внутрішньо-європейському товарообігу та невисокі показники безробіття. До п'ятого кластеру увійшли країни, частка у внутрішньо-європейському товарообігу яких мала, а трансфертів ЄС у їхньому державному бюджеті – висока. У країнах цього кластера відзначається найменша очікувана тривалість життя населення, а також найнижчі показники ВВП душу населення.

Проаналізувавши виділені групи та розглянувши їх характерні особливості, можна відзначити певні динамічні закономірності. Підсумки кластеризації держав ЄС за даними 2000 р. показали, що соціально-економічний стан «старих» членів ЄС до розширення Євросоюзу певною мірою був неоднорідним. Після вступу «нових» держав до ЄС закономірно відбулася зміна складу кластерів. Більшість прибулих склали один кластер – п'ятий. «Старі» члени ЄС, які раніше входили до цього кластеру, об'єдналися з іншими країнами у складі груп.

Таким чином, з моменту розширення ЄС і зараз за соціально-економічною ознакою можна виділити три типи країн Європейського Союзу. Провідні країни (Німеччина, Іспанія, Італія, Франція, Люксембург) характеризуються найбільшою економічною активністю ЄС. Держави, які займають проміжну позицію (Данія, Ірландія, Фінляндія, Швеція, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Польща) мають високі значення соціальних показників, але менш активні з точки зору економічних характеристик ЄС. Країни які «наздоганяють» (Болгарія, Угорщина, Греція, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чехія, Естонія) у рамках об'єднання відрізняються порівняно невисоким рівнем соціально-економічного розвитку.

Розподіл країн Європейського союзу по групах наочно свідчить про асиметрію регіонального простору ЄС, що зберігається. Незважаючи на певну

умовність проведеного аналізу можна констатувати наявність істотного розриву в рівні соціально-економічного розвитку держав Євросоюзу. Більшість країн, що входять до першого та другого кластеру, традиційно є країнами-донорами ЄС; тоді як країни, що становлять п'ятий кластер, виступають у ролі країн-реципієнтів бюджету ЄС. Державам третього та четвертого кластерів відводиться проміжна позиція. Відповідно, незважаючи на «політику згуртування», що проводиться Європейським союзом, неоднорідність соціально-економічного становища країн першого і п'ятого кластерів залишається значною, що свідчить про недостатню ефективність регіональної політики ЄС. Диспропорція, що спостерігається між країнами-донорами та країнами-реципієнтами, негативно впливає на розвиток Європейського союзу в цілому, внаслідок чого його членам, можливо, поряд із заходами, здійснюваними у межах нового періоду «політики згуртування», потрібно виробити додаткові заходи регулювання асиметрії регіонального простору.

Також, слід визначити фактори впливу широкомасштабної збройної агресії росії проти нашої держави. Відтак, військові дії, які російські війська розпочали в лютому минулого року, призвели до загибелі й травмування цивільного населення у значних масштабах та знищення багатьох об'єктів критичної інфраструктури. Негативні аспекти цих військових дій призвели до масштабної міграції населення. У відповідності до прогнозів Ради ЄС, внаслідок міграції чисельність нашої держави може зменшитися на 24–33%. Цей показник буде залежати від тривалості військових дій в цілому та стабільності критичної інфраструктури.

До основних видів міграції населення, що на сучасному етапі мають місце в нашій державі, слід віднести наступні:

- міграція за кордон. На кінець 2022 року, більш ніж 7 млн. осіб були змушені покинути нашу державу, і біля 4 млн. з них отримали тимчасовий захист в країнах Європи і не тільки;

- внутрішні переміщення всередині країни. За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), переміщення населення всередині України охопило близько 8 млн осіб;

- незаконне вивезення українських громадян до рф. За даними Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН), станом на вересень 2022 р. до РФ було переміщено 2,9 млн осіб, з яких 9400 діти;

- імміграція в Україну. Нашу державу очікує подальше скорочення загальної чисельності населення, і тому матиме місце відповідне зростання в його структурі питомої ваги етнічних українців і зменшення питомої ваги росіян, збільшення кількості кримських татар, а також збільшення частки мігрантів з Північного та Південного Кавказу, країн Азії та Африки.

Переважна кількість наших громадян, які виїхали до країн Європи, це жінки та діти (біля 90%). Згідно з результатами соціологічного опитування більшість українських громадян, котрі виїхали за кордон, – люди працездатного віку: 30–39 років – 42%, 40-49 років – 29%; 83% респондентів мають вищу або незакінчену вищу освіту; 30% українських біженців є висококваліфікованими фахівцями; 12% – кваліфіковані працівники; 14% – керівники підприємств або підрозділів, а також 14% – підприємці.

Динаміка міграційних процесів до європейських країн демонструє зміну пріоритетів у виборі країн тимчасового проживання. Зокрема, за даними Eurostat, у вересні 2022 р. Польща прийняла на 13 735 осіб менше порівняно із серпнем того ж року. Також суттєво зменшилася кількість громадян України, які шукали тимчасового захисту у Франції та Німеччині. Водночас в Ірландії, Данії та на Кіпрі українців помітно побільшало.

В цілому відзначимо, що здійснений аналіз засвідчує високий рівень економічного розвитку певної групи країн в Європейському Союзі, та відповідно нерозвиненість цілих регіонів, що породжує значні обсяги їх асиметрії. Даний аспект і формує міграційні потоки в межах ЄС, коли

більшість мігрантів бажають отримати високий рівень життя, умови праці та її оплату, високий рівень соціальних стандартів тощо. Можна зробити висновок, що до групи країн з високим рівнем розвитку входять Німеччина, країни Скандинавії, Франція, Люксембург. Саме вони є лідерами за кількістю прийнятих мігрантів в останні роки. Наприклад, якщо проаналізувати рівень заробітної плати на душу населення, то в перших трьох країнах ЄС за кількістю прийнятих мігрантів він є вищим, ніж середнє значення в цілому по Європейському Союзу. В міру зменшення обсягу напливу мігрантів – відповідно і зменшується обсяг заробітної плати, що в черговий раз доводить пряму кореляцію між цими індикаторами.

2.2. Соціально-політичні параметри сучасної міграції в Європу

За всю історію людства міжнародна міграція населення пройшла доволі багато різноманітних етапів власного розвитку. Якщо говорити про початкові етапи, то на них переважали природні фактори міграції, коли люди були вимушені мігрувати через стихійні лиха, в пошуках родючих земель і природних ресурсів для виживання. Численні війни, голод і хвороби змушували людей шукати спасіння на інших територіях.

Якщо говорити про глобалізаційну еру, то в ній переважали фактори лібералізації міграційного законодавства та інтеграції національних господарств, і саме тому міжнародна міграція стає все більш важливим чинником суспільного розвитку. На сучасному етапі міграційні процеси входять у комплекс визначальних чинників формування політичної реальності. Зміна параметрів політичної реальності призвела до виникнення нових факторів міграційних процесів, трансформації міграційної ситуації загалом. Етнонаціональна та політична напруженість неминуче призводила і призводить на сучасному етапі до міграційної активності.

Крім того, невідкладність вжиття концептуальних заходів щодо регулювання міграційних процесів була спричинена неефективністю колишньої, інерційної державної міграційної політики, що сприяє загальному зростанню соціальної напруженості стосовно мігрантів в європейських країнах. У цьому поява нових інститутів громадянського суспільства була цілком закономірною. Активна інституціоналізація міграційних організацій, які взяли на себе частину державних соціально-адаптуючих, регулятивних функцій, які раніше належали державі, сприяло підвищенню толерантних показників суспільства, зниженню рівня соціальної напруженості та пом'якшенню процесу адаптації мігрантів в цілому.

Якщо говорити про соціальні аспекти, які спричиняють зростання потоків міграції в Європу, то їх можна розглядати з декількох ракурсів. Вони стоять наряду з економічними факторами міграції зокрема. Необхідно відзначити, що їх вплив на рішення щодо міграції нерідко є вирішальним. Основна соціальна причина міграції – це незадоволення рівнем життя на батьківщині. Для того, щоб визначити можливості розв'язання порушеної проблеми, слід аналізувати основні сфери зайнятості мігрантів у країнах їхнього призначення. Дослідження показують, що можливості розміщення тих чи інших сфер зайнятості мігрантів у них на батьківщині є вкрай лімітованими (ці дані подано в таблиці 2.4).

Таблиця 2.4. – Характеристика можливостей задоволення інтересів мігрантів на батьківщині, виходячи з характеру їхньої зайнятості у рідних країнах [23]

Основні сфери зайнятості	Країна працевлаштування	Частка мігрантів у даних індустріях з окремих країн, %			Оцінка можливостей
		Україна	Молдова	ЦСЄ	
Будівництво і ремонт	Португалія	35	40	15	Україна: ++ Молдова: + ЦСЄ: +++
Догляд за дітьми та пенсіонерами	Італія	55	40	20	Україна: + Молдова: +

					ЦСЄ: ++
Догляд за домогосподарствами	Іспанія	35	30	10	Україна: ++ Молдова: + ЦСЄ: +++
Сфера послуг і розваг	Туреччина	30	65	25	Україна: + Молдова: + ЦСЄ: ++
Сільське господарство	Греція	30	90	40	Україна: + Молдова: + ЦСЄ: ++
Промисловість	Великобританія	15	10	25	Україна: ++ Молдова: ++ ЦСЄ: +++

Якщо брати до прикладу Італію та Іспанію, то біля 50% мігрантів з України задіяні в наступних двох індустріях: догляд за дітьми та пенсіонерами і прибирання домогосподарств. Тому стає зрозумілим, що створення аналогічної зайнятості українських мігрантів в даних сферах на батьківщині є практично неможливим.

Дослідження показали, що лібералізація міграційного законодавства в країнах Європи спростовує всі спроби стосовно формування робочих місць на батьківщині і ще більше мотивує мігрантів до зміни місця постійного проживання. Це стало очевидно на прикладі розширення Європейського союзу. Міграція, особливо з нових членів ЄС (Польщі, Румунії, Словаччини, країн Балтії), істотно активізувалась. За визначенням П. Прохорова, як би країни Балтії не намагались перед вступом до ЄС підвищити рівень життя свого населення, однак одразу після приєднання почався масовий відтік жителів з цих країн. Адже в Естонії почасова оплата праці в п'ять разів нижча, ніж у Фінляндії, а середня зарплата в Данії переважає литовську у 8 разів [24]. Одним із найпотужніших соціальних стимулів до міграції стала висока різниця в доходах населення. Наприклад, розрив заробітної плати в Литві і Великобританії або Норвегії може бути більшим ніж в 10 разів. І в цьому випадку, ніякі державні заходи литовського уряду не можуть зупинити міграційні процеси. В цьому контексті слід відмітити, що навіть Німеччина, яка має одну з найбільш потужних європейських економік, втрачає власну привабливість стосовно працевлаштування громадян. І тому німці

виїжджають на роботу до Бельгії, Люксембургу, Норвегії, Швеції або тої ж Швейцарії.

В сучасний період глобалізації економіки, роль мігрантів в більшості сфер економіки країн-працевлаштування збільшується. Незважаючи на той фактор, що багато з них працює на доволі низькокваліфікованих чи дешевих роботах, вони отримують більшу заробітну плату ніж в себе на батьківщині. Через високу привабливість західних ринків праці, у країнах-нових членах ЄС кількість вакансій теж постійно зростає. В Польщі гостро відчувається потреба у будівельниках, зварювальниках, лікарях, медсестрах, фахівцях ІТ індустрії. В країні все більше говорять про офіційне залучення робочої сили з України. З подібними проблемами зіштовхуються Естонія, Латвія, Литва, Словаччина.

Окремо відмітимо той факт, що у Великобританії в сфері охорони здоров'я працює майже третина мігрантів, більшість з яких влаштовані медсестрами та доглядальницями. В найближчому майбутньому країна планує дати роботу ще 400 тис. іноземцям для обслуговування готелів та пансіонатів. Доволі схожу ситуацію можна спостерігати також і в Австрії. В цій країні держава та суспільство вже змирились з масовим використанням робочої сили у догляді за людьми похилого віку. Не стримує навіть нелегальний статус мігрантів. І це є зрозумілим фактором, оскільки життя кожної шостої людини похилого віку в цій країні залежить від доглядальниці.

Ще одна соціальна передумова міграції населення – це можливість отримати додаткові соціальні гарантії захисту життя та умов праці. Більша частина країн ЄС-15 мотивують молодих людей з інших країн до переїзду для покращення власної демографічної ситуації. У багатьох країнах Європейського Союзу соціальний захист додатково поширюється на мігрантів з інших країн-членів ЄС. У Великобританії потрібно легально пропрацювати щонайменше рік, щоб отримати такі ж соціальні гарантії, як у британців. В інших країнах цей строк коливається від 2 до 7 років.

Слід відмітити той факт, що міжнародна міграція населення стає позитивним явищем не тільки для поповнення ринку праці відносно дешевою та доступною робочою силою, але й фінансової підтримки їх рідних домогосподарств на батьківщині. Корінне населення та органи влади розвинених країн сприймають на цьому етапі міжнародну міграцію як соціальне благо всього суспільства як у країнах-донорах, так і у країнах-реципієнтах мігрантів. Саме тому економічні та соціальні передумови міграції будуть посилюватись в найближчому майбутньому. Здійснений аналіз дозволяє нам узагальнити головні соціальні фактори сучасної міграції населення (рис. 2.7). Вони дозволяють стверджувати, що мігранти під час прийняття рішення стосовно полишення батьківщини, керуються багатьма факторами, основні з яких – це рівень доволі високого доходу, у порівнянні з країною-донором, високий рівень соціальної захищеності, перспективи професійного росту та потенційна можливість гідної підтримки на пенсії.

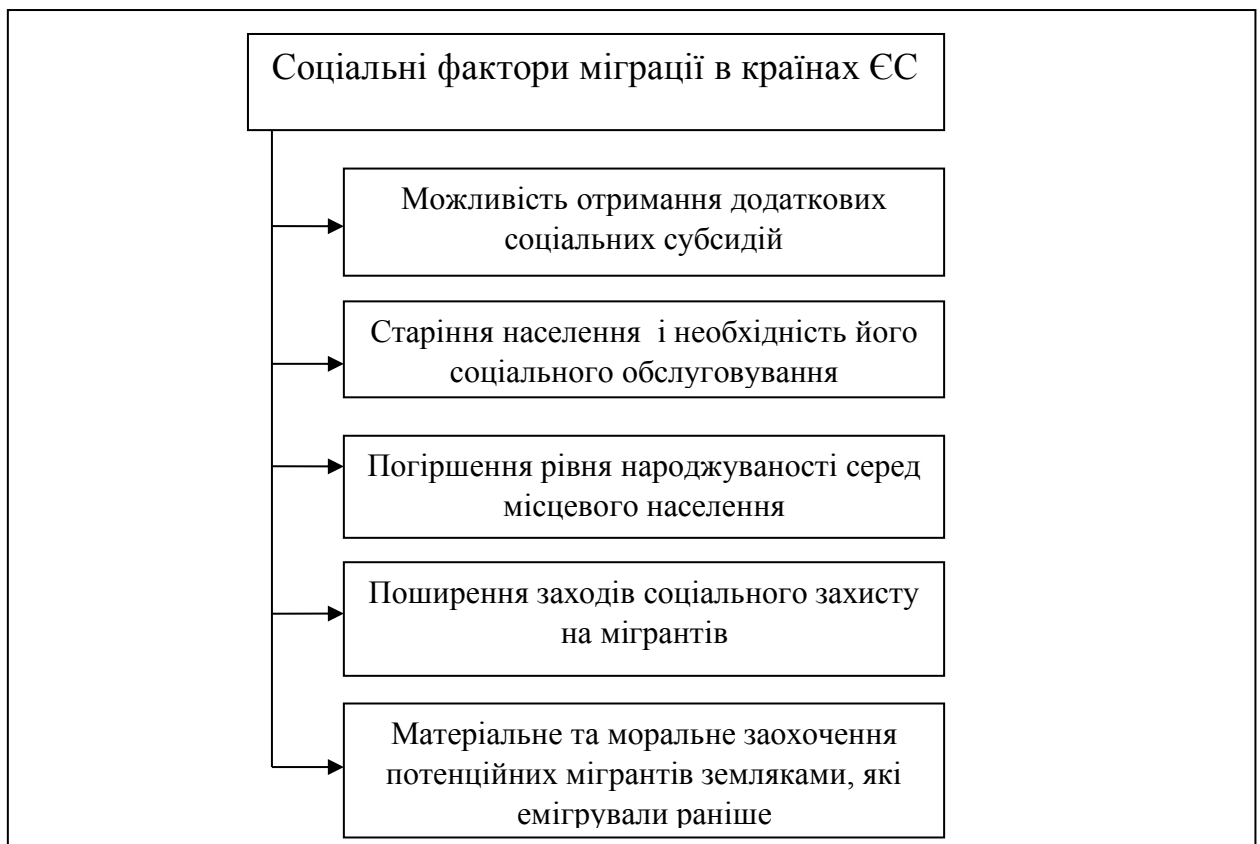

Рисунок 2.7. – Соціальні фактори сучасної міграції населення в країнах Європейського Союзу

Джерело: складено автором самостійно

Сучасні тенденції глобалізації світової економіки та суспільного розвитку показують, що в подальшому міграційні процеси будуть тільки посилюватись. Формування сучасних інтеграційних об'єднань, необхідність будівництва більш нової і якісної фінансової і матеріальної інфраструктури, відкриття нових ринків, буде призводити до подальшого перерозподілу світового ринку праці і капіталу. Вільне переміщення людей, основний мотив яких – це отримання вищого доходу, в свою чергу є джерелом капіталу. Тобто мета міжнародної міграції робочої сили співпадає з метою міжнародного руху капіталу. Як капітал, так і робоча сила, рухаються з метою більш ефективного перерозподілу, застосування та віддачі.

Окремим фактором слід визначити і політичні фактори міграції в країнах Європейського Союзу. Останнім часом вони відіграють важливу роль у міграції населення. Слід зазначити, що демократичні перетворення неминуче заохочують до міграції, включаючи і незаконну. Сюди слід віднести політичну стабільність, «прозорість» зовнішніх кордонів, державну політику стосовно мігрантів. Події останніх років, особливо враховуючи сучасні глобалізаційні процеси, доводять вплив факторів цієї групи на напрямок потоків робочої сили, і особливо це стосується країн Європейського Союзу.

Люди не завжди згодні з тими змінами, що відбуваються у рідній країні. Їм може вкрай не імпонувати політика місцевої влади та ідеї, які вони намагаються культивувати в маси. Переїзд може стати справжнім виходом. Зміна форми правління для багатьох людей є доволі важким стресом. Якщо політичний режим суперечить особистим переконанням та громадянській позиції, то міграція в іншу країну може стати оптимальним вибором.

Якщо ж говорити про політичні фактори міграції в Європу на сучасному етапі, то до них слід віднести наступні (Рис.2.8.):

Рисунок 2.8. – Політичні фактори сучасної міграції населення в країнах Європейського Союзу (Джерело: складено автором самостійно)

Політична міграція відбувається через різноманітні переслідування, а також надзвичайні ситуації політичного характеру (війни, революції, збройні зіткнення, політичні депортації тощо).

В цілому відзначимо, що активізація міграційних процесів, підвищення їхньої ролі та значення нової політичної реальності закономірно призвели до необхідності формування адекватної системи їх регулювання. На сучасному етапі економічного розвитку міжнародна міграція залишається вагомим чинником суспільного розвитку. Її масштаби і значення постійно зростають, вона стає невід'ємною частиною світогосподарських процесів. Країни намагаються використати переваги міжнародної міграції населення. Більшість досліджень міграційних процесів свідчать про їх позитивний вплив на економіку та соціальний розвиток приймаючих країн. Але в різних країнах наслідки міграції різняться і зумовлені насамперед масштабами, структурою міграційних потоків. У розвинених країнах мігранти виконують додаткову роль, сприяючи вирівнюванню диспропорцій на ринку праці, стабільному функціонуванню виробництва. Така взаємовигідність міграції унеможливорює

адекватне задоволення економічних та соціальних інтересів потенційних мігрантів.

2.3. Культурно-релігійні чинники формування міграційних потоків

Міграція, як спосіб висловлення незгоди з суспільно-політичною та економічною ситуацією в країні проживання була характерною для більшості авторитарних та тоталітарних режимів ХХ ст. Право на свободу пересування, прописане у Загальній декларації прав людини («Кожна людина має право залишати будь-яку країну, включаючи свою власну, і повертатися до своєї країни»).

Зв'язок культурно-релігійних факторів та міграції, на нашу думку, має стабільну основу в сучасних умовах розвитку світового господарства в цілому. Важливо відмітити, що релігійні відносини в контексті міграцій носять не тільки інтернаціональний і міжконфесійний, а й внутрішньоконфесійний характер. Тим не менш, можливо, найважливішою характеристикою релігійності мігрантів в інституційному сенсі є те, що вона завжди і скрізь ініціює світський (нерелігійний) рух. Ініціатива організації молитовних зборів (молитовних будинків) у новому життєвому середовищі зазвичай йде знизу або, принаймні, підтримується низами [25].

Релігія впливає на міграційний процес на всіх його фазах і цей вплив має не тільки соціологічний (за рахунок своїх інститутів та залучення духовних осіб), а й психологічний характер (за рахунок релігійних обрядів та психологічної підтримки мігрантів). Взаємозв'язок феноменів міграції та релігії носить міжнародний характер і проявляється на внутрішньонаціональному рівні: як в інституціональних змінах, так і духовних явищах. На противагу очевидному глобальному характеру міграції ми відзначили наявність локальних релігійних наслідків і у вузькому сімейному

колі, і в діалозі поколінь. Релігійний аспект також впливає на асиміляцію мігрантів у новій країні, при цьому ступінь впливу залежить від того, відрізняється домінуюча релігія цієї країни від власної релігії мігрантів або ж йдеться про секулярну державу.

Постіндустріальну хвилю міграції, яка захлеснула не тільки країни Європи, а й усі країни великої вісімки, виключаючи Японію, можна історично зрівняти тільки із Великим переселенням народів. Глобалізація та загальні стандарти розмивають цю систему, ламають стереотипи та змішують карти. Як тепер відрізнити «своїх» від «чужих» — за паспортом, мовою, релігійною приналежністю, зовнішністю, етнічним походженням чи геополітичною лояльністю?

Число британців, які вбачають в ісламській релігії в своїх мусульманських співвітчизниках загрозу для себе і своєї країни, виросло вдвічі й перевищило за половину — 56 %. При цьому головна електоральна опора консерваторів та навіть націоналістів — це прихильники жорсткості імміграційної політики Британії, якими є етнічні меншини: мігранти з Пакистану, Індії, Шрі-Ланки і інших держав. Етнокультурне районування міських територій і розрив у рівні життя між мусульманськими, єврейськими, бангладеськими, афроамериканськими й т. д. районами створюють небувалий для Європи рівень напруженості. Більшість жителів Каліфорнії не говорять англійською мовою, а «країна іммігрантів» США збирається будувати стіну вздовж кордону з Мексикою. Реальність «інших» перетворює постіндустріальні мегаполіси й урбанізовані території у вибухонебезпечну подобию Близького Сходу або Балкан: різні світи в межах одного міста.

Міжнародна міграція не впливає безпосередньо на глобальний розмір релігійних груп, але згодом міграція може змінити релігійний склад кожної країни і навіть цілих регіонів. Станом на 2010 рік близько чверті світового християнського населення було у Європі (26%). Очікується, що найближчими десятиліттями міграція змінить релігійний ландшафт Європи. Дослідження,

проведене Дослідницьким центром Pew, передбачає скорочення християнського населення з 553 до 454 млн. Хоча християни залишаться найбільшою релігійною групою в Європі, за прогнозами, вони скоротяться з трьох чвертей населення до менш ніж двох третин. Очікується, що до 2050 року майже чверть європейців (23%) не матимуть жодної релігійної приналежності, і мусульмани надолужать втрачене та збільшать частку мусульман у Європі з менш ніж 6% у 2010 році до більш ніж 10% у 2050 році [26].

Міграція залишатиметься центральним елементом політики в Євросоюзі, порушуючи фундаментальні питання про європейські суспільства, кидаючи виклик легітимності системи та збільшуючи політичну силу ультраправих. Вже зараз стає помітним, що міграційна політика призводить до розколу Євросоюзу. Країни Східної Європи не підтримали розподілу квот на в'їзд мігрантів, який запропонувала Європейська комісія як обов'язкова дія в рамках «надзвичайного механізму». Результатом цієї незгоди стало непідписання міграційного пакту 7 із 28 держав Євросоюзу. Для держав викликає побоювання той факт, що в майбутньому, можливо, надзвичайні квоти будуть закріплені на постійній основі. Політичні потрясіння у Європі варіюються від Brexit у Сполученому Королівстві до зростання ультраправих партій у Німеччині та Франції.

У 2015 році експертами Дослідницького центру Pew було проведено дослідження щодо можливої зміни релігійного складу Європи, яку буде подано в таблиці 2.5.

Зміни етнічного складу полягають у збільшенні чисельності та частки «нових» расових та етнічних груп населення, насамперед у містах країн ЄС, а також у виникненні районів компактного проживання іммігрантів. Посилення етнічної, релігійної, соціокультурної різноманітності населення зумовлює низку проблем та конфліктів. За такого розселення відпадає необхідність

вивчати нову мову, з'являється етнічна злочинність, виникає «держава у державі», де діють несвропейські закони.

Таблиця 2.5. – Прогнозований релігійний склад Європи до 2050 року

	Сценарій з міграцією, %	Сценарій без міграції, %	Різниця
Мусульмани	10,2	8,4	1,8
Індуїсти	0,4	0,2	0,2
Буддисти	0,4	0,2	0,2
Інші конфесії	0,2	0,1	0,1
Народні релігії	0,2	0,1	0,1
Іудеї	0,2	0,2	0
Атеїсти	23,3	24	-0,7
Християни	65,2	66,7	-1,5

Джерело: [27]

Хвиля мігрантів-біженців у 2015 році показала нездатність європейського уряду надати притулок та захист населенню, що постраждало від військових конфліктів чи політичних утисків, та забезпечити безпеку власних громадян. Сплеск біженців такого масштабу змусив деяких європейців побоюватися імміграційної ситуації у своїх країнах. У міру того, як приплив різних рас, етнічних груп і національностей змінює образ Європи, мало хто з європейців стверджує, що збільшення розмаїття релігій та культур робить їх країну кращим місцем для життя. Отже, можна дійти невтішного висновку у тому, що міграція є чинником кризи національно-державної ідентичності.

Нині культурна, релігійна чи етнічна приналежність тіснить ідентичність саме політичну. Зв'язки всередині громади є доволі сильними, і навіть перевершують закони країни, особливо в тих місцях, де політичні

інститути є слабшими. В певних випадках, частка «нашого» народу стає народом «іншим». Політична або громадянська нація перестає бути даністю і натомість стає певним проектом. Необхідно створювати щось в такому порядку, щоб враховувати реальність культурних націй: реальність громад та їх прав, їх фактичного суверенітету й самоврядування.

Ю. Хабермас, описуючи возз'єднання ФРН і НДР, що в певній мірі економічно підірвало Західну Німеччину та знищило правлячу еліту Східної її частини, назвав основою дополітичної нації «загальний досвід» і «загальні спогади», що, за великим рахунком, є не що інше, як ретроспективна проекція ідеї єдиної долі. І тільки перетворившись у міжобщинний союз єдиної долі для загального проекту політичних націй, постімперські країни зможуть знайти себе в новому світі клаптикової ковдри «інших» і реальності, що розмиває державні кордони, глобальних ризиків.

Як висновок слід відзначити, що співвідношення релігії та міграції обумовлено їх складністю та взаємопов'язаністю; також ми можемо сказати про те, що вони завжди були притаманні людському роду. Складність взаємозв'язку феномена релігії та феномена міграції, властива історії людського суспільства з найдавніших часів по теперішній час, є особливо актуальною на сьогодні. Міграції впливають на релігію за допомогою спонтанного місіонерського процесу і можуть зробити внесок у створення нових релігійних груп усередині однієї релігійної спільноти. Разом з тим вони здатні призвести до змін в ієрархії власної релігії мігрантів. Також міграційні процеси можуть сприяти зловживання релігією в політичних цілях. Тому, необхідно ретельно дослідити взаємозв'язок релігії та міграції, що має особливе гуманістичне значення з погляду соціологічної перспективи.

РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛЬНІ ФАКТОРИ КРИЗИ МІГРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЄС

3.1. Географічні чинники кризи міграційної системи ЄС

На сучасному етапі розвитку глобального середовища, світова міграція як соціальне явище є доволі складним та багатоаспектним процесом. Міграційна криза на сьогодні є не тільки головним подразником трансформації міжнародних відносин, а і фактором, що спричиняє значні соціальні та економічні потрясіння. Сучасні тенденції міграційних процесів слід аналізувати через призму стабільності та безпеки, яку повинна гарантувати доволі виважена міграційна політика країн, які приймають значну кількість мігрантів на сучасному етапі.

Як би не банально це звучало, найбільші потрясіння від руху мігрантів в останні роки зазнали розвинені країни ЄС, і головна причина цьому їх географічне розташування, демократичні ліберальні принципи, на яких розвивалося протягом багатьох років європейське суспільства, неефективна політика урядів, а також доволі привабливі соціальні та економічні умови проживання для мігрантів. Міграційна криза в Європейському Союзі розглядається як гуманітарна катастрофа, викликана великим масованим напливом мігрантів з країн Африки і Близького Сходу. Ці обставини, які склалися в їхніх рідних країнах, змушують їх переселятися в пошуках кращого життя.

До 2015 року, кожна європейська країна самостійно вирішувала проблеми, пов'язані з міграцією, виходячи із власних національних інтересів. Так, коли Іспанія зіткнулася на початку 2000-х років з напливом мігрантів із Західної Африки, їй довелося самій шукати вихід і вона пішла шляхом двосторонніх переговорів з африканськими країнами, як рідними для мігрантів, так і транзитними. Іспанці отримали деяку допомогу з бюджету ЄС,

але рішення при цьому ухвалювалися виключно в Мадриді. Подібним чином відбувалися події і в Італії, куди в ті ж роки через Лівію прямувала маса мігрантів із Центральної та Східної Африки. Італійський уряд самостійно розробив заходи врегулювання ситуації — деякі з них піддалися критиці в Європі як такі, що вимагають надто тісної співпраці з авторитарним лівійським правителем Муаммаром Каддафі, але жодна не передбачала участі інститутів ЄС.

Але в 2015 році зусиль окремих країн виявилось недостатньо. Масштаби та інтенсивність міграційного тиску майже відразу продемонстрували обмеженість національних підходів до вирішення проблеми. У країн-учасниць було на вибір три варіанти поведінки: суворо дотримуватися європейських правил, ризикуючи захлинутися під валом запитів щодо надання статусу біженця. Така практика показала, що принцип, який лежить в основі європейської системи надання притулку (перша країна ЄС, на території якої виявиться мігрант, зобов'язана розглянути його клопотання про визнання біженцем), нежиттєздатний в умовах масового припливу мігрантів; закриття власних кордонів і таким чином перекладення вирішення проблеми на сусідні країни; дозвіл мігрантам безперешкодно і безконтрольно пройти своєю територією.

Насправді восени 2015 року багато центральноєвропейських країн в односторонньому порядку закрили свої кордони, тим самим завдавши шкоди солідарності країнам Шенгенської зони і порушивши Дублінський регламент, що визначає порядок розгляду клопотань про міжнародний захист. У результаті в програші виявилася Греція — висадившись на її берегах, мігранти не могли рушити далі. Кордони були закриті в односторонньому порядку, вся відповідальність за прийом міграційного потоку лягла на першу країну ЄС, в якій опинилися мігранти, але Греція не могла впоратися з такою кількістю біженців. Незабаром стало зрозуміло, що окремо європейським країнам не

знайти вирішення проблеми. Міграційна криза вимагала колективної відповіді.

У різних країнах та регіонах Європи географія міграційних зв'язків значною мірою визначається їхньою історією. Сьогодні європейські держави, які мали у минулому великі колоніальні володіння, приймають більшу частину іммігрантів із цих же країн. Так, основний потік іммігрантів до Великобританії припадає на її колишні колонії у Південній Азії (Індія, Пакистан, Бангладеш, Шрі-Ланку); у Францію – на країни Північної Африки (Алжир, Марокко, Туніс); в Нідерланди – на Індонезію, Суринам, Антильські острови; до Португалії — на її колишні колонії в Африці (Ангола, Мозамбік, Кабо-Верде, Гвінея-Бісау) та Бразилію. Сьогодні вихідці з колишніх колоній у Великій Британії становлять 54% усіх іммігрантів, у Франції — 50%, у Португалії — 54%, Іспанії — 37%, Нідерландах — 21%. В інші європейські країни імміграції, які не мали у минулому значних колоніальних володінь, основний міграційний потік припав на вихідців з країн Близького Сходу.

Географічна вибірковість міграційних зв'язків, характерна для більшості європейських держав, дозволяє говорити про необхідність проведення ними диференційованої імміграційної політики, що йде в розріз із уявленнями про загальноєвропейські підходи у цій сфері. Єдині принципи та норми імміграційного законодавства, що розробляються для всіх держав ЄС, не враховують національної специфіки окремих європейських країн. Приклад Великобританії, де відмова від застосування імміграційних норм, розроблених Єврокомісією, став одним із головних приводів для винесення на референдум питання про вихід країни зі складу ЄС, показав неприйнятність уніфікації міграційної політики.

Загострення міграційної ситуації в Європі останніми роками, пов'язане з новою хвилею іммігрантів з країн Африки та Близького Сходу свідчить про необхідність розробки та застосування на практиці нових підходів до імміграційної політики. Ці підходи повинні враховувати як міграційні зв'язки

кожної європейської держави, що історично склалися, так і можливості інтеграції іммігрантів у місцеві соціуми. Останнє залежить не лише від кількісних параметрів міграційного потоку, а й від походження іммігрантів, їхньої етнічної та релігійної приналежності.

Окремо слід виділити зовнішні та внутрішні фактори, які формують міграційну політику Європейського Союзу (таблиця 3.1.).

*Таблиця 3.1. – Фактори, які впливають на міграційну політику
Європейського Союзу*

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Відкриті кордони в межах Шенгенської угоди	Події «Арабської весни», які спровокували погіршення соціальної та економічної відсталості у країнах Близького Сходу
Відсутність солідарності між країнами-членами ЄС з питань ведення міграційної політики	Позиція Туреччини, яка прагне використовувати міграційну кризу у своїх інтересах
Нерівномірність економічного розвитку країн ЄС	Громадянська війна в Сирії
Підвищена терористична загроза	Діяльність ІГ
Концепція мультикультуралізму, яка основа міграційної політики	Навантаження на табори біженців у країнах Близького Сходу у деяких країнах ЄС

Джерело: [28]

Якщо досліджувати найбільш важливі причини, то сюди слід віднести відкриті кордони, що виражаються в Шенгенській угоді, що допускає мігрантів на територію 26 країн-учасниць угоди за умови проникнення в одну країну. Іншим фактором, як вже було нами зазначено, є відсутність солідарності між країнами-учасницями Європейського Союзу, яка відображається при прийнятті спільних рішень щодо вирішення проблем розселення біженців, що продемонструвало відсутність взаєморозуміння між

державами-членами та бажання захистити від потоку мігрантів лише свою країну.

Міграційна криза 2015 року стала квінтесенцією неефективної політики Європейського Союзу в цьому сегменті. Існування збройних конфліктів в багатьох країнах «третього світу», яка стабільно доповнювалася глибокою економічною кризою, високим рівнем безробіттям, низьким рівнем оплати праці та вимушеною неповною зайнятістю, поширенням бідності та значним рівнем майнового розшарування населення, спричинили масову міграцію до країн ЄС. Звісно, більшість показників соціально-економічного розвитку таких неблагополучних країн знаходяться далеко від європейських стандартів, що спонукає громадян до нелегальної міграції навіть ціною власного життя. На рисунку 3.1 показана географічна диспропорція припливу іммігрантів в 2015-2016 роках.

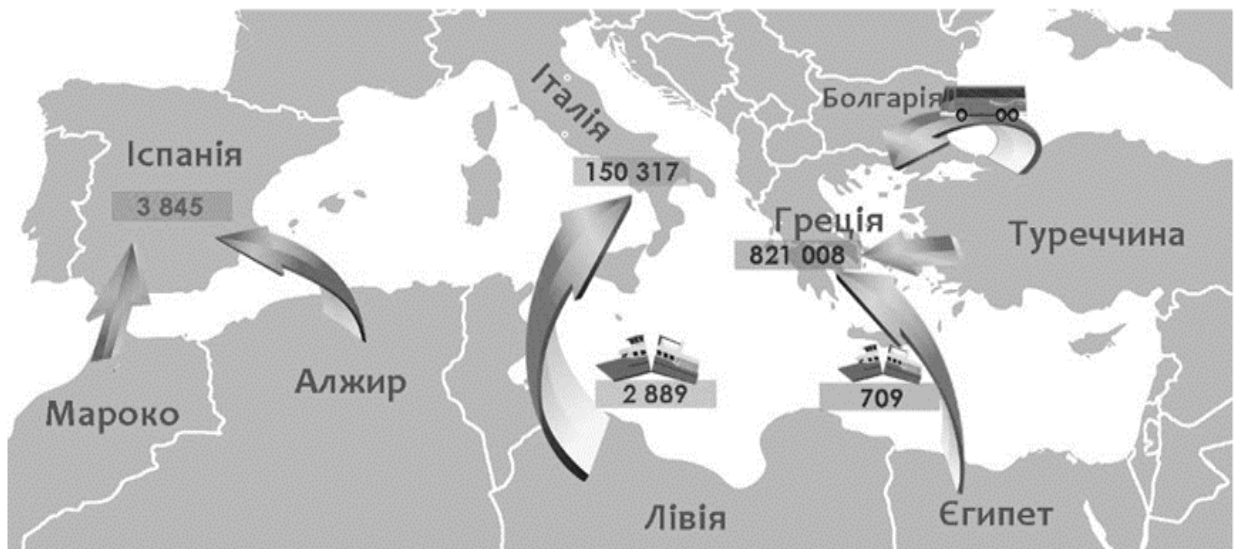

Рисунок 3.1. – Географія міграційних потоків у 2015-2016 роках в країни ЄС

Джерело: побудовано на основі [28]

З рисунку 3.1 видно, що географія міграційних потоків в країнах Європейського Союзу в 2015-2016 роках в основному складала «найближчі» до країн Близького Сходу та Африки країни – а саме Греція, Іспанія, Болгарія та Італія.

Якщо говорити про 2015 рік, навіть до ситуації, пов'язаної із міграційною кризою, ООН звітувало про більш ніж 5 млн. людей, які були вимушені змінити власне місце проживання внаслідок політичних переслідувань, збройних конфліктів та порушень прав людини. Якщо досліджувати кількість біженців у світі в цілому, то їх загальна кількість дуже сильно зростає протягом останніх 4 років, проте саме в період 2015-2016 років вона сягнула рекордного значення, що і спричинило кризу в ЄС (Рисунок 3.2).

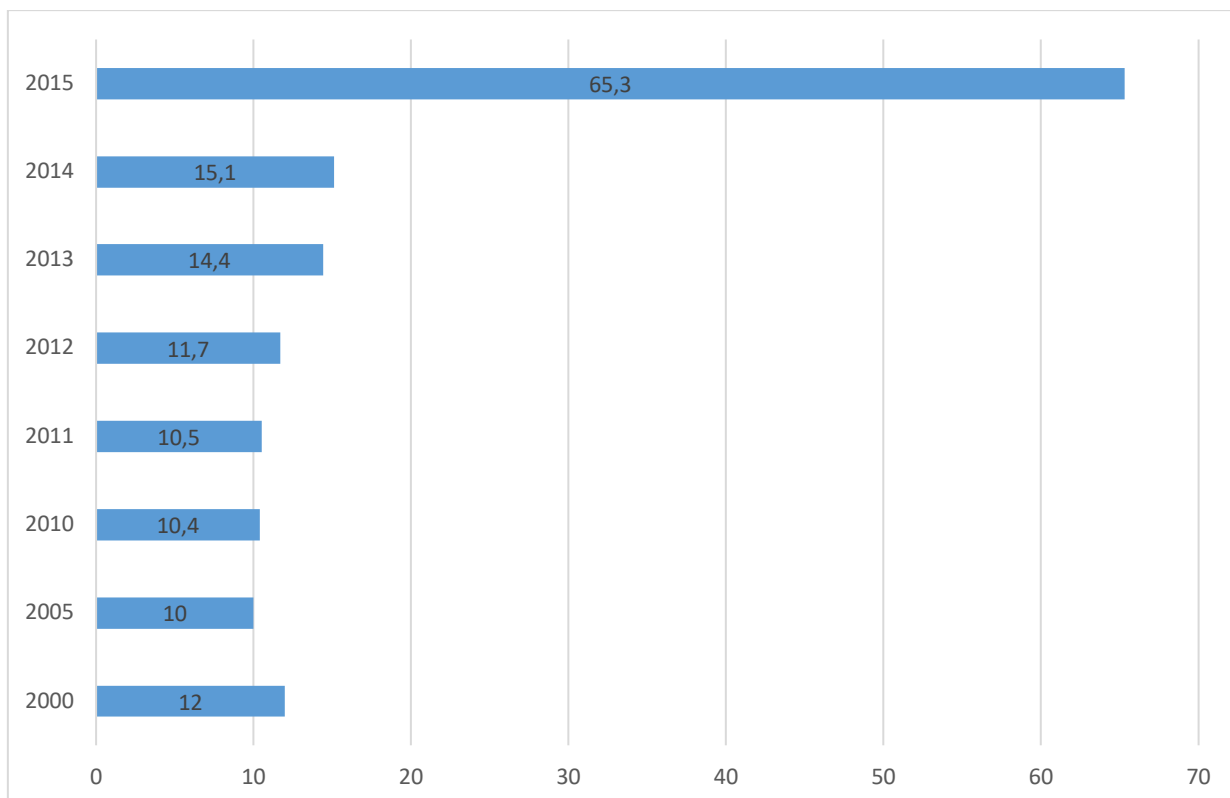

Рисунок 3.2. – Динаміка кількості біженців у світі

Джерело: складено автором за даними [28].

Як видно з рисунку 3.2, в цілому, протягом періоду 2000-2012 років, кількість біженців не змінювалася глобально, проте вже після 2013 року ситуація змінилася в гіршу сторону, і 2015 рік став найбільш болючим в цьому контексті.

Якщо більш детально досліджувати статистику Європейського Союзу, то кількість іммігрантів зростала з 2010 року (+ 600 тис. чол. за період 2010-2015 років). В період міграційної кризи 2015-2016 років, до країн

Європейського Союзу прибуло на 300 тис.чол. більше, порівняно з попереднім роком, а впродовж лише січня-лютого 2016 року до ЄС приїхало ще 132 791 осіб і 410 осіб загинули чи зникли безвісти. Загалом, за 2015 рік 35 тис. осіб нелегально прибули сухопутним шляхом, а більше мільйона переселенців перетнули кордон з Європою морем.

Основні країни-реципієнти для біженців в Європейському Союзі – це високорозвинені країни: Франція, Італія, Німеччина, Швеція та Угорщина, в яких було зареєстровано 91% від усіх заявок біженців у період 2015-2016 років (Рисунок 3.3.).

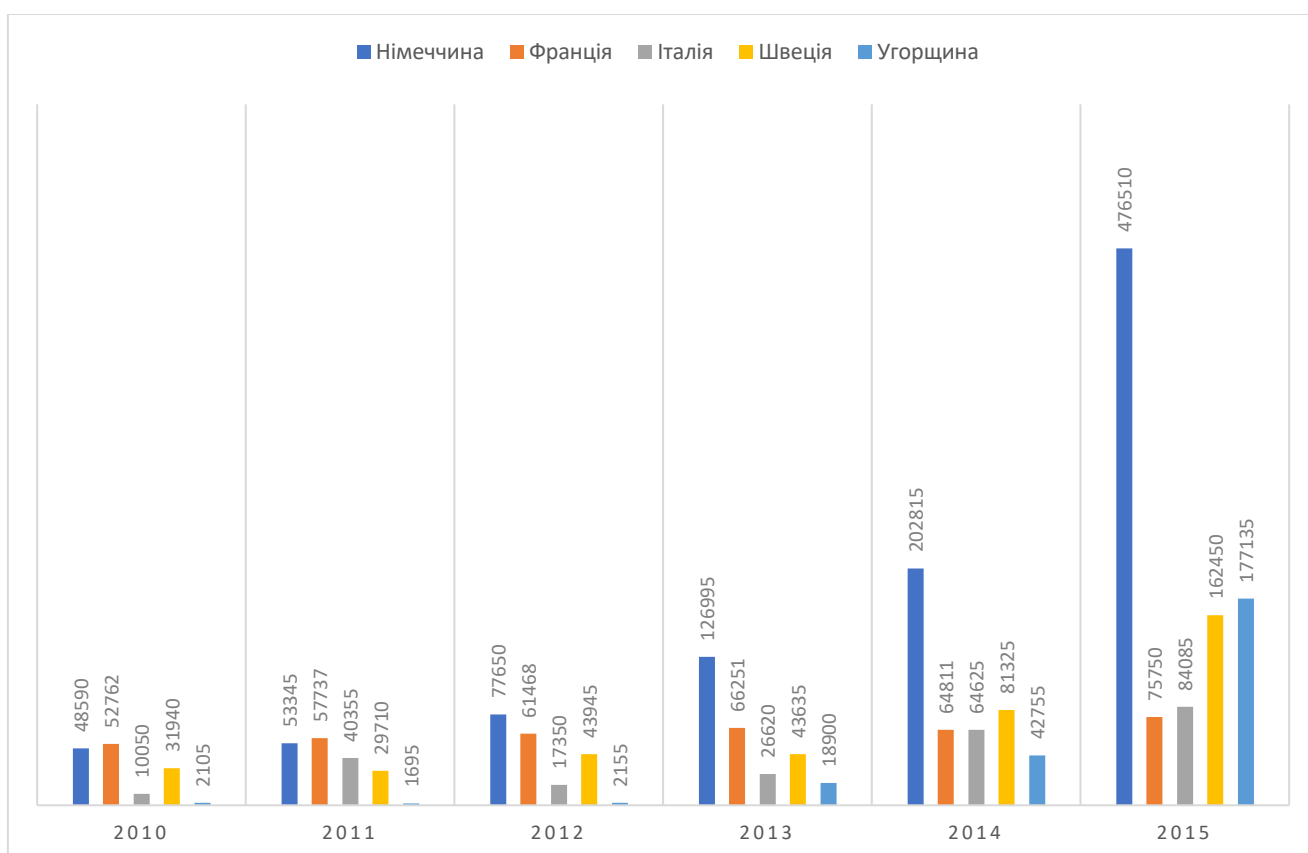

Рисунок 3.3. Динаміка прибуття іммігрантів у країни-реципієнти ЄС

Джерело: складено автором за даними [29].

Аналізуючи міграційну кризу та підходи до її врегулювання, необхідно наголосити, що Європейський Союз здатний самостійно завершити міграційну кризу, якщо всі країни Євросоюзу об'єднаються, будуть солідарні у пошуку шляхів вирішення кризи, розробивши єдину систему. А також, Євросоюз може

розробити механізми, за допомогою яких можна рівномірно розселити вимушених мігрантів та налагодити роботу певних структур із розподілу біженців. Згуртувавшись, країни Європейського Союзу зможуть разом подолати міграційну кризу з найменшими втратами та підтвердити свій авторитет та дієздатність на міжнародній арені.

3.2. Безпека як рушійний фактор регіональних міграційних процесів

Повномасштабне вторгнення російської федерації, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, призвело до безпрецедентної з часів Другої світової війни масової міграції українського населення та появи невідомого раніше в українському суспільстві феномену багатомільйонних вимушених мігрантів, біженців, переселенців та внутрішньо переміщених осіб. Щодо статистичних даних, то у відповідності до звіту Управління Верховного комісара у справах біженців Організації Об'єднаних Націй (УВКБ ООН), лише за перші півтора вторгнення росії на територію нашої держави, власні домівки залишили 11,4 млн. наших співвітчизників [28].

Війна в Україні триває вже майже цілий рік. Кількість тих, хто біжить від війни в Україні, лише до країн Європи перевищила 6.3 млн, а понад 6.6 млн були переміщені всередині України. Більшість ВПО екстрено передислокувалися в індивідуальному порядку або за допомогою уповноважених державних органів влади зі східних і центральних регіонів України до Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Закарпатської, Волинської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей.

В той же час, Київ, звідки на початку війни виїхала майже половина мешканців, став місцем переїзду біженців, зазвичай із Лівобережної України. На 1 травня 2022 року в столиці зареєструвалося 37 тис. внутрішньо

переміщених осіб. Лише за останній тиждень квітня в Києві кількість ВПО збільшилася на понад 10 тис. осіб. Щодо західних областей України, то від початку війни лише в Закарпатській області кількість населення збільшилася майже на 30 % [30]. На Львівщину за перші два тижні війни прибуло майже 110 тис. внутрішньо переміщених осіб.

Значна кількість країн, насамперед сусідні з Україною, а також інші країни, в т.ч. держави-члени ЄС, які найбільше постраждали від напливу осіб, що рятуються від війни, зробили суттєві зусилля з реагування їх прибуття. Як вже було зазначено вище, на 1 травня 2022 року близько 6,3 млн українців були вимушені залишити – тимчасово або назавжди – територію України. Польща стала рекорсменом за кількістю прийнятих наших співвітчизників – понад 3 млн осіб. В свою чергу до Румунії виїхало біля 820 тис. осіб, до Угорщини – біля 520 тис., до Молдови – понад 443 тис., до Словаччини – майже 372 тис. [30]. Отже, дружні та сусідні з Україною центральноєвропейські держави прийняли першу й найбільш складну хвилю вимушених переселенців з України.

Найбільший вплив наших громадян за межі держави відбувся саме в перший місяць війни, коли натиск та військові дії були максимальними, і була загроза захоплення столиці.

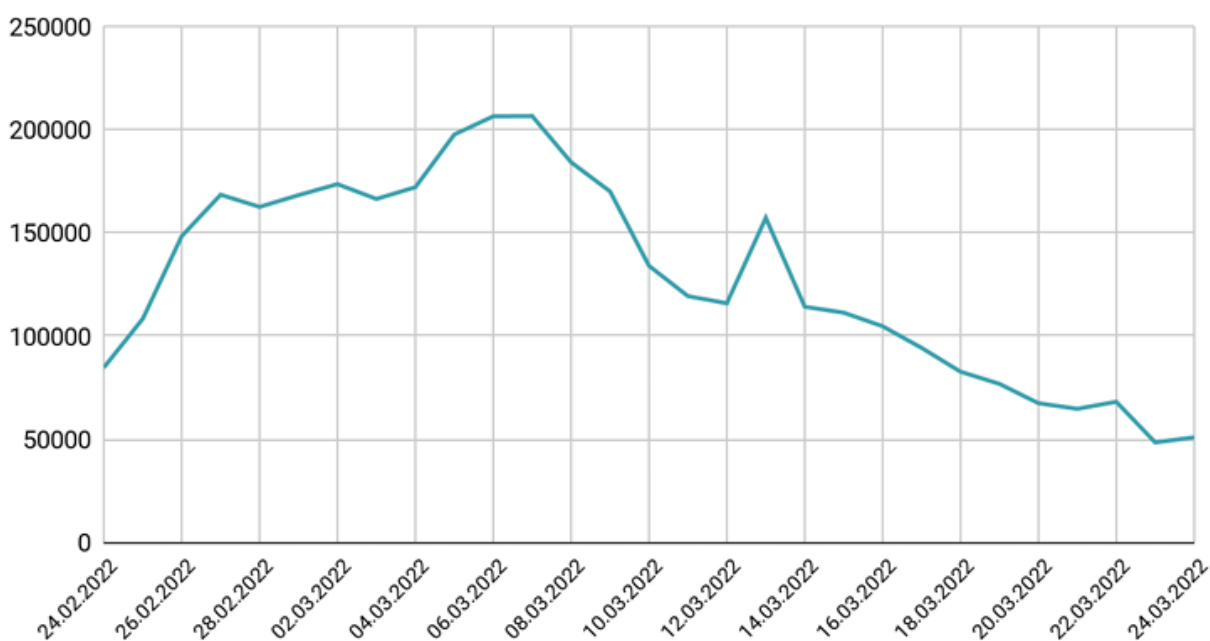

Рисунок 3.4. – Кількість людей, які щодня покидали Україну в перший місяць війни

Джерело: складено автором за даними [31].

В цілому слід відзначити, що основним рушійним фактором переміщення українців як за межі нашої держави, так і переміщення всередині країни, стала безпека. Вторгнення російської федерації та тактика ведення війни є безжальною, а тому люди тікають від військових дій: той, у кого є можливість виїхати за межі держави, покидає її в пошуках більш безпечного середовища, а хтось стає внутрішньо переміщеними особами, залишаючись в межах державних кордонів. В будь якому випадку, такий вид міграції однозначно є негативним, створює значну кількість соціальних та економічних потрясінь.

Також відзначимо, що значна частина українців повернулися в Україну, станом на 1 жовтня 2022 року. Статистику стосовно кількості осіб, які покинули країни, знаходяться за кордоном та відповідно повернулися назад, подано на рисунку 3.5.

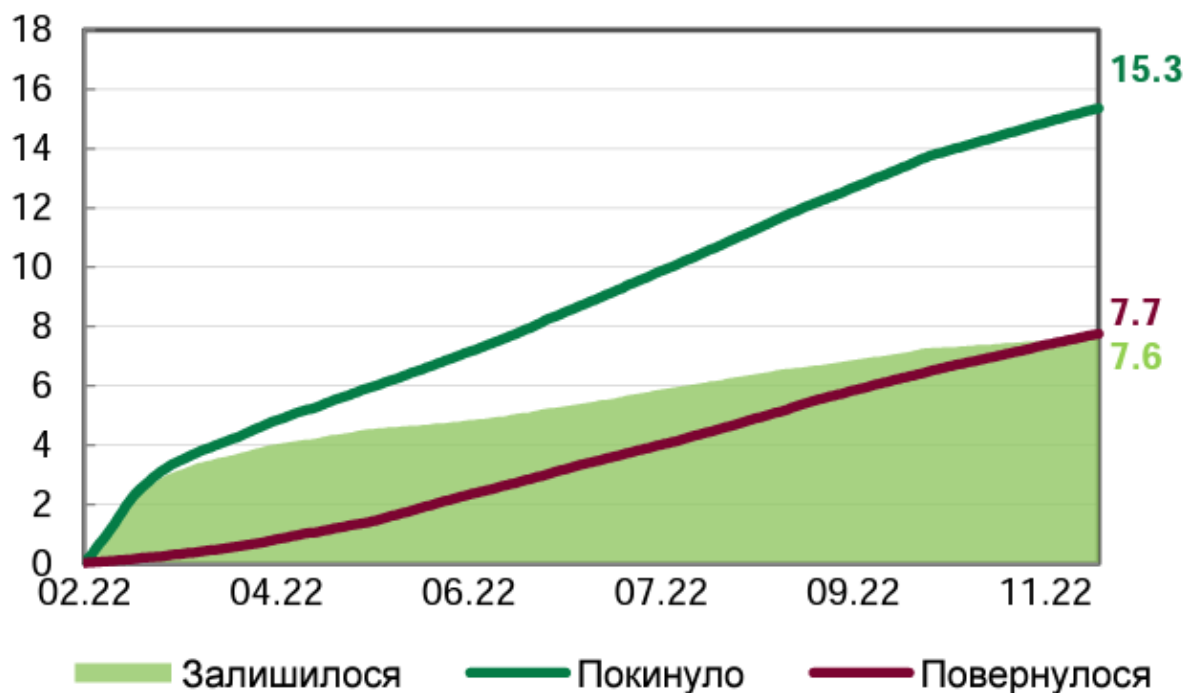

Рисунок 3.5. – Кількість людей, які покинули Україну та повернулися станом на 01.10.2022

Джерело: складено автором за даними [32].

З рисунку 3.5 видно, що починаючи з 24 лютого 2022 року, нашу країну покинуло більш ніж 15 млн. осіб, і повернулося 7,7 млн. осіб, що складає трохи більше половини, від тих хто виїхав.

Здійснені опитування на польському кордоні також показали, що основні фактори, які впливають на вибір країни призначення є наступні: родина чи друзі в місці прибуття (39%), близькість до України (31%) та поради, отримані в центрах прийому (17%). Проте відзначимо, що економічні та соціальні умови розвитку держав-реципієнтів, а також розвинений ринок праці через певний проміжок часу також будуть відігравати відповідну високу роль у виборі мігрантами країн. Інші опитування показали, що основна маса виїжджаючих (87%) – це жінки з дітьми, 65% жінок – працездатного віку, від 18 до 59 років. Близько 70% опитаних мігрантів мають вищу освіту [32]. Очевидний негативний результат вимушеної масової еміграції молодшої частини населення нашої держави, і насамперед жінок репродуктивного віку – це значне зниження рівня населення в Україні. Зокрема, в 2022 році в Україні вже залишилося на 11 % менше мешканців, у порівнянні з 2021 роком.

В цілому, то саме Польща виявилася найбільш підготовленою – в інфраструктурному, матеріально-фінансовому, морально-психологічному плані до прийняття масової хвилі переселенців з нашої держави. Досліджуючи переваги цього напрямку, слід виділити наступні (рисунок 3.6).

Необхідно зауважити, що польський уряд з початку війни зробив та продовжує робити усе можливе, щоб якомога більша частина наших співвітчизників залишилася на території Польщі, адже у них вони бачать значний потенціал робочої сили, і для них це є вкрай важливим в умовах власного економічного процвітання і значного відтоку власних громадян до більш розвинених країн світу.

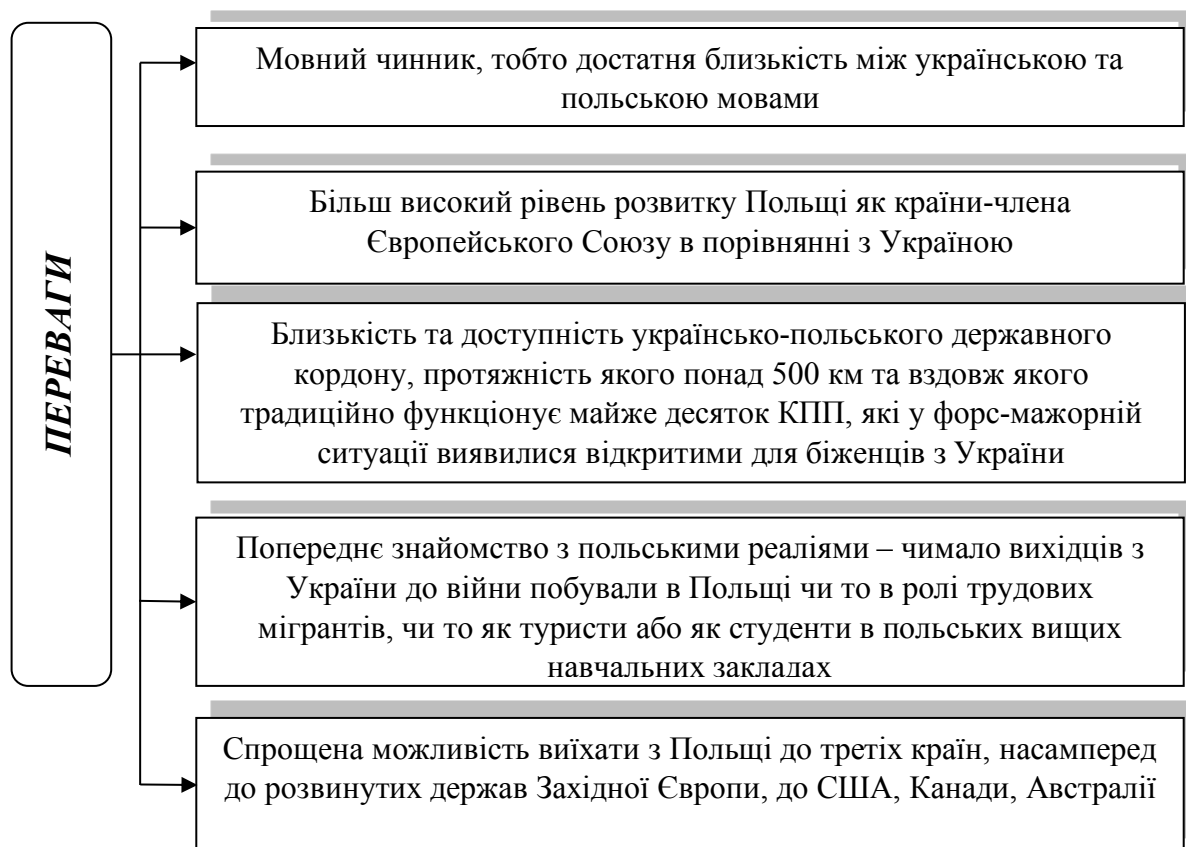

Рисунок 3.6. – Переваги Польщі як основної країн реципієнта українських мігрантів під час війни

Джерело: складено автором самостійно

Якщо більш детально аналізувати статистичні дані стосовно ВПО, то тут необхідно відзначити, що частина українців змушена покидати власні квартири та будинки уже вдруге. Серед міст та регіонів, які зараз перебувають у зоні активних бойових дій, багато і таких, які ставали домом для внутрішньо переміщених осіб з початку конфлікту в 2014 році. За даними Міністерства соціальної політики [33], у 2021 році було взято на облік близько 1,46 млн ВПО з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та Севастополя. Найбільша кількість ВПО налічувалась у Донецькій (512 тис.) і Луганській (282 тис.) областях, у Києві (163 тис.), у Харківській (136 тис.) області. За даними Cedos, серед міст, де частка ВПО була високою до повномасштабного вторгнення РФ в Україну, —

Сєвєродонецьк (44% ВПО), Маріуполь (20%), Ізюм (13%), Буча (11%), Ірпінь (9%), Бердянськ (8%), Київ (5,5%) та інші. Усі вони зараз страждають від активних бойових дій.

Згідно даних загальнонаціонального опитування Міжнародної організації з міграції, в період 9–16 березня 2022 р., власні домівки покинули наступна кількість осіб: Схід – 2 344 936 осіб, Київ та область – 1 936 839, Північ – 1 302 022, Південь – 485 829, Центр – 220 243, Захід – 187 854 осіб [34].

У відповідності до статистичних даних Департаменту соціального захисту Львівської обласної державної адміністрації, на 10.05.2022 року у Львівській області офіційно зареєструвалися 235 тисяч внутрішньо переміщених осіб, з-поміж них – діти, приблизно 75 тисяч осіб [35]. В свою чергу, Міністерство соціальної політики відзначає, що в кінці березня як внутрішньопереміщених зареєстрували лише 130 тис громадян, тоді як за підрахунками Міжнародної організації міграції, такими є понад 6,5 млн осіб [33].

В цілому слід відзначити, що військові дії спровокували в нашій державі шалені темпи міграції, і за період з лютого 2022 року спостерігається переміщення населення, як внутрішнє, так і зовнішнє. Саме фактор безпеки в даному аспекті є ключовим: частина населення знайшла прихисток всередині країни в інших областях, інша частина мала змогу виїхати за кордон. Продовження темпів активізації внутрішньої та зовнішньої міграції буде відбуватися у відповідності до активності бойових дій у різних регіонах нашої країни. Проте досвід 2022 року показав, що трохи більше половини населення, яке виїхало за кордон, уже повернулися (можливо не всі повернулися в свої домівки, станом на 24 лютого), і це безумовно є позитивним трендом.

ВИСНОВКИ

Отже, написання даної кваліфікаційної магістерської роботи, дає змогу нам зробити ряд наступних висновків:

1. На сьогоднішній день, в умовах міграційної кризи, міграційна політика держав має ряд певних проблем, які сприяють подальшому неефективному врегулюванню ситуації. Першорядними проблемами є зростання безробіття в країнах, з яких прибувають мігранти, тому приїжджі з менш розвинених країн прагнуть проживати у більш розвинених і багатих країнах; збройні конфлікти у близькосхідному регіоні, які спровокували різкий наплив біженців, а також нелегальна міграція та стрімке зростання громадських організацій та об'єднань, що пропагують неонацистські настрої. Досвід останніх років показав, що необхідним аспектом є координація зусиль на регіональному рівні, що дасть змогу ефективніше керувати потоками мігрантів.

2. На практиці в країнах Європейського Союзу відсутня єдина стратегія ведення міграційної політики, оскільки кожна країна дотримується власного курсу і не прагне співпраці з іншими державами-учасницями Євросоюзу. Здійснений аналіз показав, що протягом останніх десятиліть, в європейському просторі формуються доволі уставлені міграційні коридори, які обумовлені безліччю факторів та аспектів (колишні колонії, схожість культур тощо). Проте, в деяких випадках міграція населення є наслідком стихійних лих та катастроф, військових подій та інших факторів. В будь-якому випадку, міграція має бути контрольованою в тих межах, наскільки це можливо, і якщо досліджувати приклад Європейського Союзу, повинна проводитися суміжна міграційна політика усіх держав-членів, адже поодинці в цьому контексті доволі складно координувати ці процеси.

3. В цілому відзначимо, що здійснений аналіз засвідчує високий рівень економічного розвитку певної групи країн в Європейському Союзі, та

відповідно нерозвиненість цілих регіонів, що породжує значні обсяги їх асиметрії. Цей аспект і формує міграційні потоки в межах ЄС, коли більшість мігрантів бажають отримати високий рівень життя, умови праці та її оплати, високий рівень соціальних стандартів тощо. Можна зробити висновок, що до групи країн з високим рівнем розвитку входять Німеччина, країни Скандинавії, Франція, Люксембург. Саме вони є лідерами за кількістю прийнятих мігрантів в останні роки. Наприклад, якщо проаналізувати рівень заробітної плати на душу населення, то в перших трьох країнах ЄС за кількістю прийнятих мігрантів він є вищим, ніж середнє значення в цілому по Європейському Союзу. В міру зменшення обсягу напливу мігрантів – відповідно і зменшується обсяг заробітної плати, що в черговий раз доводить пряму кореляцію між зазначеними індикаторами.

4. Якщо говорити про соціальні аспекти, які спричиняють зростання потоків міграції в Європу, то їх можна розглядати з декількох ракурсів. Вони стоять поряд з економічними факторами міграції зокрема. Необхідно відзначити, що їх вплив на рішення щодо міграції нерідко є вирішальним. Основна соціальна причина міграції – це незадоволення рівнем життя на батьківщині. В цілому відзначимо, що активізація міграційних процесів, підвищення їхньої ролі та значення нової політичної реальності закономірно призвели до необхідності формування адекватної системи їх регулювання. На сучасному етапі економічного розвитку міжнародна міграція залишається вагомим чинником суспільного розвитку. Її масштаби і значення постійно зростають, вона стає невід'ємною частиною світогосподарських процесів. Країни намагаються використати переваги міжнародної міграції населення. Більшість досліджень міграційних процесів свідчать про їх позитивний вплив на економіку та соціальний розвиток приймаючих країн. Але в різних країнах наслідки міграції різняться і зумовлені насамперед масштабами і структурою міграційних потоків. У розвинених країнах мігранти виконують додаткову роль, сприяючи вирівнюванню диспропорцій на ринку праці, стабільному

функціонуванню виробництва. Така взаємовигідність міграції унеможливорює адекватне задоволення економічних та соціальних інтересів потенційних мігрантів.

5. Співвідношення релігії та міграції обумовлено їх складністю та взаємопов'язаністю. На додаток можна стверджувати, що вони завжди були притаманні людському роду. Складність взаємозв'язку феномена релігії та феномена міграції, властива історії людського суспільства з найдавніших часів по теперішній час і є особливо актуальною на сьогодні. Міграції впливають на релігію за допомогою спонтанного місіонерського процесу і можуть зробити внесок у створення нових релігійних груп усередині однієї релігійної спільноти. Разом з тим, вони здатні призвести до змін в ієрархії власної релігії мігрантів. Також міграційні процеси можуть сприяти зловживанню релігією в політичних цілях.

6. На сучасному етапі розвитку глобального середовища, світова міграція як соціальне явище є доволі складним та багатоаспектним процесом. Міграційна криза на сьогодні є не тільки головним подразником трансформації міжнародних відносин, а і фактором, що спричиняє значні соціальні та економічні потрясіння. Аналізуючи міграційну кризу та підходи до її врегулювання, необхідно наголосити, що Європейський Союз здатний самостійно завершити міграційну кризу, якщо всі країни Євросоюзу об'єднаються, будуть солідарні у пошуку шляхів вирішення кризи, розробивши єдину систему. А також, Євросоюз може розробити механізми, за допомогою яких можна рівномірно розселити вимушених мігрантів та налагодити роботу певних структур із розподілу біженців. Згуртувавшись, країни Європейського Союзу зможуть разом подолати міграційну кризу з найменшими втратами та підтвердити свій авторитет та дієздатність на міжнародній арені.

7. В цілому слід відзначити, що військові дії спровокували в нашій державі шалені темпи міграції, і за період з лютого 2022 року спостерігається

переміщення населення, як внутрішнє, так і зовнішнє. Саме фактор безпеки в даному аспекті є ключовим: частина населення знайшла прихисток всередині країни в інших областях, інша частина мала змогу виїхати за кордон. Продовження темпів активізації внутрішньої та зовнішньої міграції буде відбуватися у відповідності до активності бойових дій у різних регіонах нашої країни. Проте досвід 2022 року показав, що трохи більше половини населення, яке виїхало за кордон, уже повернулося, і це безумовно є позитивним трендом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Geist V. Sociologicky slovník. 1992. 580 p.
2. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія / Упоряд. Ю. І. Римаренко; За ред. Ю. Римаренка.— К.: Довіра, 1998.— 912 с.
3. Прибиткова І. Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень // Соціологія: теорія, методи, маркетинг.— 1999. № 1. С. 161-172.
4. Шелюк В. Соціальна міграція: етапи, функції, типи / В. Шелюк // Перспективи. 2001. № 3 (15). С. 45–50.
5. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент. 2006. № 2. С. 127 – 139
6. Прибиткова І. Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1999. № 1. С. 161-172.
7. Todaro M.P. International Migration, Unemployment and Development: A TwoSector Analysis // American Economic Review. 1970. LX. P. 126—142
8. Макознак Е. Международная классификация категорий мигрантов. Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць. 2002. Випуск 5. 516 с.
9. Lee E. S. A Theory of Migration. Demography, 1966. Vol. 3, No. 1. pp. 47-57.
10. Collinson S. Europe and International Migration. Pinter Publishers. 1994. 210 p.

11. Слюсаревський М., Блинова О. Міграція як соціально-психологічне явище: види, функції, чинники та закономірності. Світогляд, 2015, №5 (55). С. 41-54.
12. Лубська М. В. Право в системі культури / М. В. Лубська // Філософія. Політологія. 2010. № 98. –С. 8–11.
13. Massey D. S. Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration, *Population Index*, 56(1), 1990, pp. 3–26.
14. Гайдучький А. Економічні та соціальні передумови міжнародної міграції населення. *Економіка та держава*. 2011. № 7. С. 7-12.
15. Бжезинский Зб. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство. *Международ. отношения*, 2004. 288 с.
16. Fewer migrants at EU borders in 2016 [Електронний ресурс] // European Border and Coast Guard Agency. – 2017. – Режим доступу: <http://frontex.europa.eu/news/fewer-migrants-at-eu-borders-in-2016-HWnC1J>.
17. IOM. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> (дата звернення 05.11.2022)
18. World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=EU> (дата звернення 10.12.2022)
19. <https://www.macrotrends.net/countries/EUU/european-union/unemployment-rate> (дата звернення 05.12.2022)
20. European statistics portal. Employment rate URL: <https://www.statista.com/statistics/1195140/employment-rate-in-europe-by-country/> (дата звернення 15.12.2022)
21. European statistics portal. Annual average salaries. URL: <https://www.statista.com/statistics/557777/average-annual-salaries-in-europe/> (дата звернення 11.12.2022)
22. Ionescu R.-V., Zlati M.L., Antohi V.M. European Union's Regions between Cohesion and Sustainability // *Technological Forecasting and Social*

Change. 2021. Vol. 169. P. 120862.
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120862>.

23. Гайдуцький А. П. Економічні та соціальні передумови міжнародної міграції населення / А. П. Гайдуцький // Економіка та держава. 2011. № 7. С. 7-12.

24. Прохоров П.С. Балтийский призрак / П.С. Прохоров // Заграница. — 2007. — № 11 (373).

25. Levitt P. You Know, Abraham Was Really the First Immigrant?: Religion and Transnational Migration // International Migration Review. 2003. Vol. 37, no. 3. P. 847–873. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2003.tb00160.x>

26. The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050 // Pew Research Centre URL: <https://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/> (дата звернення 23.11.2023)

27. Projected Religious Composition of Europe in 2050 // Pew Research Centre URL: <https://www.pewforum.org/2015/04/02/europe/150b/> (дата звернення 15.12.2023)

28. Звіт Агентства ООН у справах біженців URL: Режим доступу: <http://www.unhcr.org/56701b969.html> (дата звернення 04.01.2023)

29. URL: www.eurostat.ec (дата звернення 20.01.2023)

30. З України вже виїхали майже 5,5 мільйона біженців – ООН. ТСН. 30 квітня 2022 року. URL : <https://tsn.ua/ato/z-ukrayini-vzhe-viyihali-mayzhe-5-5-milyonabizhenciv-oon-2050408.html>. (дата звернення 10.01.2023)

31. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців

32. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukrcaviaine> (дата звернення 22.12.2022)

33. Міністерство соціальної політики України URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення 10.01.2023)

34. Філіпчук Л., Ломоносова Н., Сирбу О., Кабанець Ю. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022). 2022. URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/vymushena-migracziya-ta-vijna-v-ukrai%CC%88ni.docx-1.pdf>
35. Департамент соціального захисту населення, Прес-служба ОДА. На Львівщині офіційно зареєструвалися уже понад 235 тисяч переселенців: кілька простих кроків, як отримати статус ВПО. 2022. URL: <https://old.loda.gov.ua/news?id=67585>.
36. Migration crisis. IOM. URL: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/migrated_files/What-We-Do/docs/IOM_MCOF_Infosheet_10March2013.pdf (дата звернення 15.01.2023)
37. Employment, social protection and international migration. // OECD. – 2017. – С. 27
38. Міжнародна міграція як різновид сучасної зброї: соціокультурний та політичний аспект. // Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – №2. – С. 19.
39. Promoting Evidence-Informed Immigrant Integration Policymaking [Електронний ресурс] / JASMIJN SLOOTJES, MARIA BELEN ZANZUCHI // Migration Policy Institute Europe and SPRING Project. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/mpie-evidence-informed-policymaking-brief-2022_final.pdf.
40. Малиновська О. А. Міжнародна міграція в Європі: пошуки шляхів розв'язання та наслідки для України / О. А. Малиновська. // Соціальна політика. – №30. – С. 19.
41. Global migration indicators. // International Organization for Migration. – 2021. – С. 74.
42. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні : аналіт. доп. / [В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін.] ; за ред. В.

Потапенка. – Київ : НІСД, 2023. – 33 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>

43. MIGRACJE.GOV.PL [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://migracje.gov.pl/en/>.

44. Міжнародні економічні відносини: історія, теорія, політика [Текст] : підручник / А. С. Філіпенко. - Київ : Либідь, 2019. - 958 с.

45. Schengen Visa statistics by third country – 2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-statistics-third-country-2015/> 24

46. В 2015 році шенгенські консульства збільшили відмови українцям у наданні віз // Європейська правда [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.euointegration.com.ua/news/2016/03/10/7046005/>

47. Scalia G. European migrant crisis, last measures of the EU policy on migration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mediterraneanaffairs.com/european-migrant-crisis-last-measures-of-the-eu-policy-on-migration/>

48. Implementing the European Agenda on Migration: Progress on Priority Actions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-271_en.htm

49. Нелегальна міграція та політика держави щодо її протидії
ФОНДОВА ЛЕКЦІЯ з дисципліни «Міграційне право». // МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. –
2014. – С. 38. – Режим доступу: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/lectures/protudiya-nel_migr.docx

50. Нгуєн Л. Міграція як зброя [Електронний ресурс] / Л. Нгуєн// Сайт «Free Voice Information Analysis Center». – 2016. – 29 березня. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/migratsiya-yak-zbroya/>

51. Money Wise: Improving How EU Funds Support Migration and Integration Policy Objectives [Электронный ресурс] / Aliyiah Ahad, Hanne Beirens // Migration Policy Institute Europe. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/MPIE-EUfunds-migrationpolicy-Final-WEB.pdf>.

метадані

Заголовок

Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі

Автор

Романишина Дарія Олександрівна

Науковий керівник

доц. Ольшевська І.П.

підрозділ

кафедра міжнародної економіки

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		44
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		127

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

14098

Кількість слів

105663

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	Колір тексту
1	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23071/1/105-108.pdf	94	0.67 %
2	https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BE%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0	85	0.60 %
3	Етнонаціональні проблеми в державах Європейського союзу 12/13/2021 Nizhyn Mykola Gogol State University (Історико-юридичний факультет)	58	0.41 %
4	https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/kryxytska_migratsiina.pdf	54	0.38 %

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В НОВИХ РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Збірник матеріалів

**Студентської науково-практичної
Інтернет-конференції**

**м. Київ,
7 грудня 2022 р.**

115 РОКІВ **КИЇВ**
2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ ЗЕЛЕНОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ 9

Робота платформи здійснювалася в рамках проекту міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу Еразмус+ «Молодіжне лідерство для консолідації ініціатив ЄС у контексті транскордонної нестабільності в Україні» (Грантова Угода № 101099170 — YouthLeadtoEUinUA — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA — YouthLeadtoEUinUA). "Youth leadership towards the consolidation of EU initiatives in the context of cross-border instability in Ukraine"

**Co-funded by
the European Union**

Багірова Е.Е.	9
Перспективи розвитку відновлювальних джерел енергетики України в розрізі індустрії 4.0	
Бутенко А.О.	11
“Зелена економіка” крізь призму концепції сталого розвитку	
Дворник О.В.	13
Зелене облігаційне фінансування глобального сталого розвитку	
Іванова А.	15
Роль креативного сектору в сталому розвитку економіки країн світу	
Ігнатенко В.О.	18
Конкурентне лідерство США у формуванні зеленої енергетичної екосистеми	
Козлова С.О.	21
Мегаліси як осередки «озеленення» глобальної економіки	
Корольчук Н. І.	24
Механізми впливу глобалізації на структурну трансформацію зеленої економіки	
Сукач Д.А.	26
Глобальні тренди зеленого інвестування: досвід для України	
Білик О.Ю.	29
Світові тенденції формування міграційного капіталу	
Павловський Д. С.	31
Роль цифрових технологій в озелененні фінансових ринків	
Бойко А.О.	33
Глобальне середовище розвитку міжнародної торгівлі	
Гавриленко В.О.	35
Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування в економіку України	
Газізов В.Р.	37
«Зелена» енергетика в Україні в умовах війни та післявоєнний період	
Грек О.Д.	39
Стратегічні пріоритети розвитку зеленої економіки Китаю	
Грищенко Є.М.	41
Зелена економіка і сучасний ринок праці	

Заболотний О.В.	44
Теоретичні основи накопичення і перерозподілу фінансових ресурсів	
Дем'яненко В.В.	46
Сучасний стан зеленого розвитку IT-сектору в Україні та світі	
Дрогомерецький М.К.	48
Співпраця США та України: зелений контекст розвитку	
Єщенко Є.О.	51
Економічне післявоєнне співробітництво КНР та України у контексті сталого розвитку	
Касьян Д.В.	53
Стратегічні напрями забезпечення конкурентного лідерства фірми на світових ринках	
Катюха І.В.	55
Вплив ІКТ на світові ринки праці та людський капітал	
Кірсанов Д. І.	57
Безпаперова економіка як зелена складова сталого економічного розвитку України	
Кіяшко І.Р.	59
Стабільність валютної системи як фактор розвитку зеленої економіки	
Коваль В.І.	60
Розвиток зеленої економіки: перспективи для України	
Колбасов М.О.	63
Вплив зеленого розвитку на зовнішньоторгівельну політику США	
Кропивницька А.В.	65
Інклюзивний економічний розвиток в умовах глобальної зміни клімату: досвід ЄС	
Кучеренко М.В.	68
Розвиток зелених блокчейн технологій у світовій та вітчизняній економіках	
Кушнір І. М.	71
Європейський зелений курс, як драйвер європейської інтеграції України	
Лісовський С.С.	73
Зелена логістика як стратегічний напрям забезпечення кліматичної нейтральності в Україні	
Лунякін О.Д.	74
Зелена енергетика: виклики та можливості для економіки США	
Магрета Я.Л.	75
Краудфандові платформи як інструмент поствоєнної відбудови економіки України в контексті зеленого розвитку	
Мазаєва Д.Ю.	78
Ключові напрями розвитку зелених фінансів	
Мамедова А.С.	80
Інтеграція України в міжнародні транспортні коридори: організаційно-економічний та екологічний аспекти	
Мельниченко О.В.	82
Сучасні особливості розвитку міжнародної торгівлі послугами	
Наумова А.А.	84
Інвестиційна офшорна діяльність в умовах зеленого розвитку	
Опанасенко А.С.	87
Адаптація європейського зеленого курсу в Україні	
Осетрова А.Є.	90
Перспективи розвитку зеленої торгівлі України на глобальних ринках	
Пархомчук Д.В.	92

Сучасні тренди зеленого інвестування міжнародної економіки	
Пономаренко І.	95
Екологічні наслідки війни в Україні та перспективи зеленої реконструкції за участі США	
Романишина Д.О.	96
Створення зелених робочих місць в контексті міграційної кризи	
Салівон І.О.	98
Ризики зеленого інвестування економіки України	
Святовець І.П.	99
Модель управління стійкістю еколого-економічної системи підприємств	
Сіденко Т.О.	101
Сучасні тренди розвитку глобального підприємництва у контексті зеленого розвитку	
Скалецька М.І.	103
Збереження парків і заповідників в Україні під час війни як передумова розвитку зеленої економіки	
Цимбалюк Д.І.	105
Корпоративна соціальна відповідальність у політиці сталого розвитку	
Шаргала В.І.	108
Розвиток світового ринку ІТ-аутсорсингу в умовах зеленої трансформації	
Щербаков О.К.	110
«Зелений курс» як інструмент стимулювання економічного розвитку України	
Ярошенко А.В.	112
Перспективи зеленого розвитку у транскордонному співробітництві України з Польщею	
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ	115
Ячник М.А.	115
Особливості міжнародного консалтингу в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну	
Шишук Н.О.	117
Рецесійний вплив у США на банківську кредитну політику	
Цивінська Н.М.	119
Діяльність MERCEDES-BENZ GROUP AG в Україні	
Koliada Sofiia	121
The impact of the Covid-19 pandemic on the Global Agricultural Market	
CENGİZ ÇEVİK	123
The Opportunities of Participation in Shanghai Cooperation Organization for Turkish Strategic Development	
Горшков Б.Є.	125
Функціонування інвестиційного бізнесу в Україні під час війни (на прикладі компанії Concord Capital)	
Краснікова А.А.	127
Світові тенденції злиття та поглинання у глобальному банківському секторі	
Shad Muhammed	129
OTT Platforma as a Perspective Form of Business Activity in the Mordern Conditions of the Formation of a new Global digital realiry	
Осьмак К.	131
Макроекономічні заходи стимулювання інноваційної діяльності в Україні в умовах післявоєнної відбудови	
Abdusalomov A.R.	133

СТВОРЕННЯ ЗЕЛЕНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Поява та практичне втілення Концепції сталого розвитку фактично є відповіддю сучасної цивілізації на численні проблеми, які виникли у взаємовідносинах між людиною та природним середовищем. Як зазначають сучасні науковці, від подолання існуючих у цій сфері дисбалансів багато в чому буде залежати вектор подальшого руху більшості національних держав, так і еволюція людства взагалі [1]. Вчені, які досліджують питання сталого розвитку, акцентують увагу на його багатоаспектності [2], зокрема про принципи формування функціонування «зеленої економіки».

В існуючих реаліях ключові принципи сталого розвитку «стикаються» з багатьма протиріччями, які притаманні людству у економічній, соціальній, культурній та інших сферах. Досить яскраво ці невідповідності виявляються в умовах, коли виникають міграційні кризи, визначені переміщенням значної кількості людей між різними країнами [3]. Як правило, міграційна криза формує досить складні наслідки для країни, що приймає мігрантів, що було досить яскраво продемонстровано на прикладі країн Європейського Союзу (далі – ЄС) з 2015 року. В цьому випадку ЄС зіткнувся з низкою проблем гуманітарного, соціального, економічного та політичного характеру, повноцінно вирішити які, слід визнати, не вдалося і донині.

Очевидно, що будь-яка міграційна криза ставить під сумнів можливість досягнення тих цілей, які передбачені концепцією сталого розвитку. Проте, будь-яка криза, як відомо, формує і принципово нові можливості для держав. Саме в цьому контексті можна розглядати створення «зелених робочих місць» для мігрантів.

Зазначимо, що на сьогодні в науці та у юридичній практиці багатьох держав сформовані різні підходи до визначення поняття «зелене робоче

місце». Їх систематизація [4] дає можливість детермінувати наступні характеристики «зеленого робочого місця»:

- гідна заробітна плата, високий рівень продуктивності праці, низька матеріалоемність;
- дотримання трудових прав працівників, наявність суттєвих соціальних гарантій;
- використання сучасного високотехнологічного обладнання, наявність безпечних умов праці, постійне здійснення інвестицій в основний капітал;
- зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

На перший погляд може здаватися, що технологічний базис розвитку сучасної економіки сприяє вивільненню робочої сили, скороченню попиту на ринку праці. Проте, вдалий досвід багатьох країн переконливо свідчить, що «зелена економіка» може і стає важливим фактором створення нових робочих місць [5]. При цьому такі робочі місця створюються у багатьох галузях – на транспорті, у будівництві, енергетиці, сільському господарстві тощо. Саме в цій площині, на наш погляд, можливо чітко детермінувати вплив «зелених робочих місць» на вирішення економічних та гуманітарних проблем, які виникають під час міграційних криз.

Так, сучасні мігранти, обґрунтовують власне рішення щодо зміни місця проживання насамперед з врахуванням різного рівня економічного розвитку та міркувань безпеки. Проте, країни, що їх приймають, не завжди готові відразу вирішити існуючий комплекс проблем. Саме тому виникають певні конфлікти та соціальна напруга, що стало підґрунтям для виникнення різноманітних «антиміграційних» політичних рухів у країнах ЄС. Що в цьому контексті може дати створення «зелених робочих місць» та їх квотування для мігрантів, які прибувають до Європейського Союзу?

На наш погляд, тут можна говорити про наступний можливий позитивний вплив:

- часткове вирішення гуманітарних проблем мігрантів, адже вони будуть орієнтуватися на працевлаштування, а не тільки на отримання допомоги від держави;
- активізація процесу соціальної та економічної адаптації до вимог країни, що приймає;
- певне зниження соціальної напруги, адже серед основних претензій до мігрантів – саме їх небажання виходити на ринок праці;
- «зелені робочі місця» будуть швидко заповнюватися на ринку праці, що стане додатковим стимулом для зростання їх кількості та загалом для економічного зростання.

Список літератури:

1. Scutaru L. Economic Development Versus Sustainable Development. URL: <http://ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/view/19> (дата звернення 18.10.2022 р.).
2. Запатріна І. Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні. Керівництво. Цілі сталого розвитку. Київ, 2018. 69 с.
3. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент. 2006. № 2. С. 127 – 139.
4. Sustainable Development, Decent Work and Green Jobs. International Labor Office. International Conference Labor, 102-nd Session, Report V, Geneva, 2020, pp. 33-35.
5. Working towards sustainable development : opportunities for decent work and social inclusion in a green economy / International Labour Office. Geneva: ILO, 2012.